

BAGIMSIZLIK
DEMOKRASI
SOSYALİZM
İÇİN

YÜRÜYÜŞ

HAFTALIK SİYASİ HABER VE YORUM DERGİSİ - SAYI : 8 3 HAZİRAN 1975 5 TL.

**AVRUPAYA DOĞRU
CEKİLEN AMERİKA**
*İran: "komsuda piser
bize de düşer"*

ÖĞRENCİLER DE TOPUN AĞZINDA

ODTÜ...ODTÜ...

ODTÜ'de sürmekte olan bir akademik-demokratik mücadele var. Bu mücadelenin kamuoyuna yanlış aksettirilmesi, "yine anarşi hortladı" nidaları ile öğrenciler hakkında olumsuz bir kanı oluşturulması için gerekli her yola başvuruldu. Rektörlük, TRT ve gazetelerde bir bildiri yayınladı. "Öğrencilerin büyük kısmı güvence altında derslerine devam etmek istegindedirler. Sınıflara birkaç öğrenci dahi gelse dersler yapılacaktır." deniyordu bu bildiri. Ayrıca, Rektörlük bir grup öğrencinin derslere girdiğini bildirdiyordu. Amaç boykotu kırmak olduğu için 9 bin ODTÜ öğrencisinden sadece 33'ünün derslere girdiği belirtilmiyordu. Mütevelli Heyeti yüksek tirajlı gazetele-re, sömestrenin bir hafta uzatıldığını belirten bir ilan verdi. Aynı bildiri öğrencilerin gelmemesi nedeniyle yapılamayan ders ve sınavların yapılmış sayılacağı açıklanıyordu. Rektörlük ve Mütevelli Heyeti boykotu akademik baskılar yoluyla kırmaya çalışırken, Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı yayınladığı 10 numaralı bildiri ile bazı öğrencilerin zor kullanarak boykotu sürdürdüklerini öne sürdü ve bu öğrencilere karşı en sert tedbirlerin alınacağını bildirdi. Bütün bu çabalara karşın ODTÜ'deki boykot başarıyla sürmekte. Çünkü bu boykotun nedeni "bir avuç anarşistin", "art niyetle ortaya attığı talepler" değil. Ayrıca dört öğrenciyi bir jandarmanın düştüğü üniversitede beş-on kişinin zor kullanılarak boykotu sürdürmesi olanaksız. Boykotun devam etmesinin tek nedeni ODTÜ'deki öğrencilerin bir bütün olarak demokratik talepler yolundaki mücadeleyi benimsemesidir.

ODTÜ'deki son boykotla ortaya çıkan durumu daha iyi anlamak için gelişen akademik-demokratik mücadeleyi adım adım izlemek yarar var. Bu mücadele önce tek tek bölüm toplantılarında akademik taleplerin tartışılması ve bölüm başkanlıklarına bu taleplerin iletilmesiyle yoğunluk kazanmaya başladı. Bölüm başkanlıkları düzeyinde bu talepler ciddi bir şekilde ele alınmayarak oyalama politikası güdüldü. Bölümlerde gelişen hareketin yanısıra yurtlardan kalan öğrenciler demokratik taleplerini saptayarak rektörlükte 2500 imzalı bir dilekçe sundular. Her kata bir çay ocağı konulması, kantinlerden birinin ders çalışın öğrenciler için açık tutulması, yurtlardan gerekçesiz, savunmasız atılmaları son verilmesi vb. gibi çok kolaylıkla karşılanabilecek istekleri içeren bu dilekçe okunmaya gerek görülmemektedir "art niyetli" bulunarak geri çevrildi. Bunun üzerine öğrenciler yurt paralarını ödememe şeklinde bir protesto hareketi başlattılar. Aynı sıralarda Mimarlık Fakültesi öğrencileri dekan Atilla Bilgütay'ın görevinden alınmasını, eğitim programına yeni boyutlar getirilmesini istediler. Aslında inşaat mühendisliği olan Bilgütay, dengesiz kişiliği ile ün yapmıştı. İsteklerde özellikle vurgulanan eğitimin mekaniklikten kurtarılıp toplum sorunlarına dönük olmasıydı. Dekanın türkî söylediği gerekçesiyle bir öğrenciyi tartaklayarak odasına götürmeye kalkması ve buna engel olmaya çalışanları jandarmaya teslim etmesi bar-dağı taşıran son damla oldu. Mimari öğrencileri, Bilgütay görevden alınca, karakola götürülen arkadaşları serbest bırakılınca dek görevsiz boykot kararı aldılar. Rektörlüğün Bilgütay'ın yanında yer almasına karşın, öğretim üyeleri öğrencilerin haklı taleplerine katılarak ortak bir direnişe girdiler. Üniversitede gelişen demokratik mücadeleyi rektörlüğün umursamaz tavır karşısında yurt ücretlerini ödememe şeklindeki protesto hareketini ve Mimarlık Fakültesi'nde boykotu desteklemek

için tüm ODTÜ çapında iki günlük protesto boykocuna gidildi. Bu boykotu tüm öğrenciler okulda disiplinli bir şekilde forumlar düzenleyerek yürüttü. Rektörlük ise öğrencilerin bu güçlü birliği ve mücadelesine okuldaki jandarma sayısını artırmakla cevap verdi. Derslere başlanacağı gün ise sabah ajansından eğitim ortamı kalmadığı gerekçesi ile Üniversitenin 12 gün süreyle kapatıldığını öğrenildi.

Bu karar öğrenciler arasında olduğu kadar, okula bir baskın ihtimali olduğu gerekçesi ile ikna edilmeye çalışılan öğretim görevlileri arasında da tepki uyandırdı. Üniversite öğrencilerinin dayanışma ve birlik içinde sürdürdükleri demokratik mücadeleyi kırmak amacıyla okulu kapatan Rektörlük, velilere gönderdiği mektuplarla öğrenciler üzerine yeni bir baskı oluşturma çabasına girdi. "12 günlük tatil" in sonunda ise üniversitedeki jandarma baskısının arttığı görüldü. Bu baskıyı protesto için derslere girilmedi. Öğrenciler üniversiteyi terk ederken otobüslerden indirilerek üniversite "başçavuşu" nun önünden tek sıra halinde geçirildi. Bu arada rastgele 43 öğrenci gözaltına alındı.

Hemen ardından üniversite disiplin çarkı işletilmeye başlandı. Eski defterler karıştırıldı. Anti-demokratik disiplin yönetmeliğinden yararlanılarak beş ay önceki olaylarla ilgili görülen bazı öğrencilere "kesin ihraç", "sürekli uzaklaştırma" gibi cezalar verildi. Bugünkü üniversite disiplin yönetmeliğine göre gözaltına alınan her öğrenci üniversiteden atılabilir, hakkında mahkemece takipsizlik kararı alınmış olsa bile. İlginc olan, disiplin kurulunu oluşturan öğretim üyeleri arasında Töre Dergisi'nde yazan İskender Öksüz'ün yedek üye olması rağmen yer alması.

Giderek disiplin kuruluna çağırılan öğrencilerin sayısı artmış ve elliye bulmuştur. Bu gelişmelerin sonucunda, Rektörlük tarafından üniversitenin kapatılmasından doğan eğitim kaybının giderilmesini, disiplin cezalarının son bulmasını ve jandarma baskısına son verilmesini içeren talepler 14 Mayıs tarihli Üniversite Konseyi toplantısına iletilmiştir. 12 Mart sonrası uygulamaların bir sonucu olarak ODTÜ'de öğrenciler Rektörlük karşısında hukuki olarak temsil edilmekte. Bu nedenle üniversite konseyine talepler ancak telgraf çekilerek ve profesörlerle tek tek konuşularak duyurulmuştur. Konseyin bu istekleri reddetmesi üzerine, öğrenciler haklı istekleri kabul edilinceye dek boykotu başlamışlardır. Üniversite ve çevresinde zaten var olan jandarma ve sivil polis baskısı hareketin başlamasından hemen sonra daha da arttırıldı. Hiç bir nedeni yokken 16 öğrenci gözaltına alındı.

Başında yaptığı açıklamalarla öğrencilerin direnişlerini kıramayacağını anlatan Rektörlük, öğretim üyelerine "muhbir vatandaşlık" görevini yüklemeye çalışıyor. Boykotu sürdüren öğrencileri jandarmaya ihbar etmelerini isteyerek, öğretim görevlileri ile öğrencileri karşı karşıya bırakmak çabasındadır. Oysa silah geriye tepti. Birçok öğretim görevlisi bu doğrultuda hareket etmek istemediklerini belirttiler. Öğrencilere karşı uzlaşmaz bir tutum aldığı için rektörlüğü eleştirdiler. Üniversite öğretim üyeleri de öğrenciler kadar anti-demokratik uygulamalar karşısında. Kendi yöneticilerini seçme hakkına sahip değiller. Her türlü iş güvencesizden yoksunlar. Hiçbir gerekçe gösterilmeksizin görevlerine son verilebiliyor. Üniversite Konseyinin bile karar alma yetkisi yok. Ancak Mütevelli Heyetine tavsiyelerde bulunabiliyor. Mütevelli Heyet ise hükümet tarafından atanıyor. Genellikle "başarılı Türk işadamlarından" oluşuyor. Üniversite hakkındaki birçok karar kamuoyuna du-

yurulduktan sonra öğretim görevlilerine itiliyor. Anti-demokratik uygulamaların gerek öğretim görevlileri gerek öğrenciler üzerinde böylesine yoğunlaşması ortak bir dayanışmayı getirmekte

Öğrenciler, disiplin yoluyla öğrenci kırımına son verilmesi, Rektörün keyfi olarak okulu kapatması nedeniyle kısılan eğitim döneminin uzatılması, polis, jandarma baskısına son verilmesini yolundaki isteklerin elde edene dek direnişlerini sürdürmeye kararlı. Boykotun sonucu Türkiye'deki gelişmelerden bağımsız değil, bu yüzden Mütevelli Heyetinin ne tür bir karar alacağını kestirmek biraz daha güçleşiyor.

ERZURUM'DA TERÖR

Orta Doğu Teknik Üniversitesi Türkiye'nin başşehri Ankara'da. Olan bitenler eksik de olsa, çarpılmış da olsa kamuoyuna yansıyor. Ancak, anti-demokratik baskıların yoğunlaştığı başka üniversiteler, Yüksek Okullar da var. Buralarda olup bitenler kamuoyuna hemen hemen hiç yansımıyor. Erzurum Atatürk Üniversitesi bunlardan biri.

Atatürk Üniversitesi'nde 5 blok yurt var. Yurtta kalanların toplam sayısı 3200 civarında bugün. Tüm fakültelerin öğrenci sayısı toplamı da 6000'e yaklaşıyor. Genellikle otel sahiplerinin kazanç kaynağı olan öğrencilerin büyük çoğunluğu şehir merkezinde barınıyor. Şehirde öğrenciler ev kiraya vermek konusunda çok insafsız bir ambargo uyguluyor, bu da bu öğrencilerin ilerici niteliğinden ileri geliyor şüphesiz. MC hükümetinin kuruluşunda buyana yurtlarını terkeden 600 öğrencinin dışında orada barınabilen ilerici öğrencilerin sayısı 500 dolayındadır. Kız öğrenci yurdu dışında bütün bloklar şimdiki faşist hakimiyette kayıtsız şartsız.

Yurtlarda can güvenliği bırakmayan olaylardan önceki olayların gelişimine bakılırsa, 11 Nisan'da saat 15.00 de Üniversitesi olmayan 50 kişilik bir silahlı grup Ziraat Fakültesini basarak 1. sınıftan olan Mehmet Bayar, Özgür Çağdaş ve Ali isimli üç öğrenciyi muştaya ve sopalarla yaralayarak kaçırdılar. Aynı grup buradan çıkıp Tıp Fakültesine baskın yaptı ve önlere çıkan dört öğrenciyi ağır şekilde yaraladılar. 14 Nisan'da ilerici öğrenciler toplam 500 imzalı dilekçeyle dekanlıklarına durumu anlatan Tıp ve Ziraat öğrencileri 1 gün dersleri boykot ettiler. Bu demokratik direnişe faşist tepki sert oldu. Aynı gün saat 2.30'da Yusuf Karlık ve iki arkadaş demir çubuklarla şehir merkezinde feci şekilde dövüldü. Bu olayda Alaattin adlı öğrencinin çenesi tamamen parçalandı. Aynı saatte yurta sıkıştırılan üç öğrenci, kız yurduna kaçarak kurtuldular. Yine aynı gün saat 23.00 de evlerine gitmekte olan Muhammet Yüksel ve Bin-ali Akyüz adlı öğrenciler sopalı bir grup tarafından komaya sokulacak kadar dövüldü.

Olayların tümü ülkü ocaklarının tecrübeli kadrolarınca planlandı için "faili meçhul" kaldı. O anda numune hastahanesinde nöbetçi doktorun faşist olması gözden uzak tutuluyordu. Ve tüm bu seri olayların üzerine barınaksız kalan, Fakültede can güvenliği kalmayan öğrencilerin yarısından fazlası memleketerine gittiler. Faşistler öğrene devam ettiler. Bu bir ay kadar sürdü. Komaya giren rapor alamadığı gibi sanık bile olmadılar. Emniyet bir şey yapamadığını söyledi. Atatürk Üniversitesi devrimci öğrencisi dinledi.

Atatürk Üniversitesi'nde olanlar bunlar. Öğrencilerin demokratik mücadelesini destekleyen halkımız bunları da bilme durumunda.

YURUYUŞ HAFTALIK SİYASİ HABER VE YORUM DERGİSİ

SAHİBİ:

Nihat SARGIN

SORUMLU YÖNETMEN
Toner TUNCEL

TEKNİK SEKRETER:
Uğur OKMAN

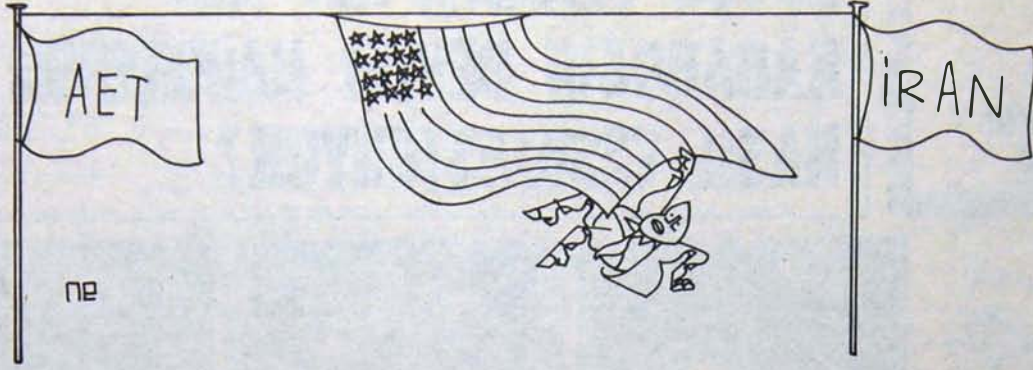
ADRES:

Konur Sokak 15/8
Yenişehir - ANKARA
Tel: 17 45 81
ABONE KOŞULLARI
Yıllık: 200. - TL.
6 Aylık: 100. - TL.
Dış ülkelere abone bedeli
iki katıdır.

İLAN KOŞULLARI:

Arka Kapak Renkli : 7.500. - TL
Arka Kapak Siyah Beyaz : 6.000. - TL
İç sayfalarda sütun santimi : 20. - TL
İç sayfalardaki yayın ilanları :
% 50 indirimlidir.

Baskı: Karaca Ofset Matbaacılık
Dağıtım: Hürriyet Gazete Dağıtım
Telefon 28 50 20 İst.
Kaynak gösterilmeden alıntı yapılamaz. Gönderilen yazı ve Fotoğraflar iade edilmez.

yalçın
küçük

AVRUPAYA DOĞRU ÇEKİLEN AMERİKA

Birinci büyük savaşla birlikte dünya emperyalist sistemi en zayıf noktasından koptu, ikinci sınıf bir emperyalist ülke olan o zamanın Rusya'sında sosyalist rejim doğdu. Büyük bunalım ve bunu izleyen ikinci büyük savaş sonrasında emperyalist sistem biraz daha daraldı. Çin kıtası ve Doğu Avrupa, emperyalizmin boyunduruğundan kurtuldu. Büyük ekonomik bunalımdan sonra bugünlerde en derin ekonomik daralmasını yaşayan kapitalist sistem yeni yenilgilerle karşı karşıya. Vietnam ve Kamboc halkları, bağımsızlık ve sosyalizm yolunda yeni dersler yarattılar.

Son dersler, yeni güçsüzlüklere ve güvensizliklere yol açıyor. Japonya, telâş içinde Amerika'ya yalvarmaya başladı. "Karuyucu" şemsiyesini uzak doğudan eksik etmemesi için, ikinci sınıf emperyalist ülke durumuna düşen İngiltere ile petrol dolarlarıyla birlikte ikinci sınıf emperyalist ülke olmaya bzenen İran, iyimserlik türküleri söylüyor. Amerika'nın "güvenilir" bir dost olduğunu, "bağlantılarını" daima sahip çıkacağını ilân ediyorlar. Bu görev şimdi bunlara düşüyor.

Güvenilir mi? Amerika doğu'da ne kadar diretecek? Bu soruların cevabı dünya dengesini ve daha önemlisi, dünya dengesindeki değişimleri saptamaya bağlı. Ancak bu iş çok zor. Ustasanaatçı Aziz Nesin'in YÜRÜYÜŞ'ün ikinci sayısında büyük bir ciddiyetle ve önemle parmak bastığı gibi: "Dünya dengesinin nasıl oluştuğunun öğrenilebilmesi için elimizde yayınlar, yeterince veriler, açık-seçik bilgiler yoktur. Bu nedenle, dünya dengesini hesap etmenin bir sezgi işi olduğu, büyük strateji ustalarının bu yayınlarıyla sanatçı oldukları bile söylenir."

Ancak dengedeki gelişme ve değişimleri bilmeye çalışmak zorunlu ve gerekli. Çünkü dünyadaki bağımsızlık, demokrasi ve sosyalizm mücadelesinin aşamaları, iç dinamik ve dengelerdeki gelişme kadar, dünyadaki açılım ve gerilemelere de bağlı. Türkiye, bu gelişmelerden doğrudan doğruya etkileniyor. Bu yüzden ne kadar zor olursa olsun, hiç almazsa yüksek sekile düşünme yöntemini kullanarak, dünya dengesi sorununa eğilmek gerek. Buradaki temel bilgileri ortaya koymak gerek. Çünkü sorun, sadece sezgiye bırakılmayacak veya büyük strateji ustalarının ortaya çıkışına kadar ertelenemeyecek kadar önemli.

Derlenebilen bilgiler bazı ipuçları getiriyor. Son 25 yıl içinde dünya ekonomisinde önemli gelişmeler saptanabiliyor. Dünya ticaretindeki hızlı gelişme bunlardan birisi. Fakat önemlisi değil. Önemli olan dünya ticaretinin ekonomiler ve ülkelerde yoğunlaşması. Sanayileşmiş kapitalist ekonomilerin dünya ticareti içindeki payı 1950 yılında yüzde 50 iken 1970 yılında yüzde 72'ye çıktı. Değişikliğinin bir önemli yanı da ti Dünya ticareti içinde mamul maddelerin payı 1950 yılında yüzde 41 iken 1970 yılında yüzde 65 oldu.

Bunlar önemli gelişmeler. Ancak daha da önemlisi ticaretin altındaki değişimler. Üretim ve sermaye ile ilgili olanlar. Amerikan yabancı sermaye yatırımları 1950 yılında 12 milyar dolardı. 1970 yılında 78 milyar dolara çıktı. Eskiden bunların önemli bir bölümü az gelişmiş denilen ülkelere idi. 20 yıl içinde Amerikan yabancı sermayesi bu tür ülkelere sadece 5 milyar arttı. Sanayileşmiş kapitalist ülkelerdeki artış ise 30 milyar çevresinde.

Eskiden Amerikan yabancı sermayesi petrol ve madencilik gibi ham madde türlerinde yoğunlaşıyordu. 1950 yılında imalatla ilgili yabancı sermaye yatırımı, toplamın üçte biri. 1970 yılında ise yarı yarıya yakın. Amerikan yatırımlarının imalat sanayiinde yoğunlaşması, bunların Avrupa ülkelerine yönelmesiyle aynı zamanda oluyor.

Ortaya çıkan gelişmeleri, yeni bir kavram belki daha iyi açıklar: Sanayi uluslararasılaşması süreci. Ticaret ve sermayeden sonra sanayi üretimi de uluslararası bir nitelik kazanıyor. Bir sanayi mamulüne giren parçaların çeşitli ülkelere dağılmış fabrikalarda üretilmesi süreci. Çeşitli ülkeler, git-tikçe artan ölçüde ve karşılıklı olarak, Kuzey Amerika ile Batı Avrupa'yı içine alıyor. Amerika, ekonomik platformda, Amerika ile Avrupa'ya çekili-

Kuru ekonomi bilgilerinden çıkan şu: Avrupa Amerika için, Amerika Avrupa için daha önemli olmaya başladı. Diğer bölgelerin önemsiz olduğu sonucu söz konusu değil. Vurgulanan nokta şu: İmalatın daha da öne çıkması, petrol dahil bazı hammaddelere almasıklar aranıp bulunması, petrolün almasığının da gündeme girmesi, bölgesel oğırklıkları değiştiren bir etkiye sahip olacak. Şimdi gözlenmesi gereken dünya emperyalist sisteminin lideri ve silâhlı gücü Amerika için Avrupa'nın öneminin belirginleşmesi. Bu belirginliği, bundan bir kaç yıl önce, Vietnam için geçici bir anlaşma yaptıktan sonra, öndeki yılları "Avrupa yılı" olarak ilân ederek Kissinger değiştirmişti.

Avrupa'nın Amerika için vazgeçilmezliğinin, bir başka deyişle, sosyalizme bırakılmazlığının daha açık bir biçimde ortaya çıkması ile sorunlar bitmiyor. Avrupa nerede başlıyor, nerede bitiyor? Coğrafya olarak bir ucunda Portekiz, diğer ucunda Türkiye var. Portekiz'in durumu şimdi gündemde. Portekiz, açıklığa doğru yala çıktı. Türkiye'nin ise Yunanistan'la sorunları var. Üstelik son zamanlarda, her şeye rağmen, Amerika için bütünyle güvenilir olmadığını kanıtladı.

Önce, Demirel'in bundan önceki görev dönemlerinde, ilerici güçlerin kitle hareketleri nedeniyle Türkiye'deki üstleri istediği gibi kullanmadı. 12 Mart'ın uysal ve kuyrukçu uygulamalarından sonra Ecevit'in haşhaş kararı bir tokat etkisi yaptı. İlk Kıbrıs çıkartması, Amerika'ya rağmen gerçekleşti. Şu anda Ecevit, Kıbrıs konusunda, istedikleri kolaylıkları göstermek için Amerika'ya ve Demirel'e diyor. Kararlı görünüyor.

Türkiye'de Amerika ummadığı güçlüklerle karşılaşırken Türkiye'nin yanında ummadığı bir güçlü dost bulmaya başladı. Bu, petrol dolarlarıyla, başkalarının yardımı olmadan, silâhlanan ve yine petrol dolarlarının bir bölümü ile emperyalist ülkelerin büyük rekellerine ortak olarak emperyalist dünya ile bütünleşen İran. Emperyalist sistem için Türkiye'nin şimdiye kadar üstlendiği role sahip bir ülke. Üstelik şimdi demokratik ve sosyalist bir muhalefetin etkinliğinden de yoksun.

İran, Amerika için ve Amerika'dan ayrı olarak Avrupa için, Avrupa'nın sınırını çizmede yeni boyutlar getiriyor. İran, Türkiye'nin bulunduğu coğrafya bölgesinde emperyalizmin vurucu gücü durumuna geliyor. Buna istekli. Bu ralde öncülüğü Türkiye'den almış almanın kıvancını da hiç saklamıyor. Bu yüzden bugünlerde Türkiye'nin eski "bekçilik" görevinin yanında, zaman zaman bu görevden de çok, Türkiye coğrafyasının transit özelliği üzerinde duruluyor.

Eldeki bilgiler içimlilik bu kadar. Amerika'nın Avrupa'ya doğru çekildiği ve İran'ın bir artçı güç olarak hazırlandığı bir zamanda Avrupa'nın sınırında Türkiye var. Türkiye'nin bu sınırın hangi tarafına düştüğü, gelecek yılların ilerici çizgisi bakımından çok önemli. Ancak Türkiye'nin dünya içindeki konumunun belirlenmesinde de ilerici çizginin etkinliğinin artmasının önemli çok büyük. Başka örneklerin de kanıtlandığı gibi sadece bunlardan birisine ağırlık vermek toplumu hiç bir yere götürmez.

TÜRKİYE'DE YÜRÜYÜŞ

BÜYÜK SERMAYE'NİN MSP KARARGAHI DEVLET DAİRELERİNİ NASIL YEŞİLLEŞTİRİYOR?

Adı: Osman Nuri
Soyadı: Çataklı
Doğum yeri ve yılı: Ünye,
1925

Nüfus kağıdında, kendisinin
"Cumhuriyet Çocuğu" olduğun-
dan daha fazlaca bir bilgi yer
almıyor.

Ama defteri ilginç:
Ünvanı: Profesör
Dünyevî görevi: Vakıflar
Genel Müdürü

Uhrevî kılıfı: Nakşibendi tarikatı başı İstanbul Fatih İskender Paşa Camii Başımamı Hoca Mehmed Efendi'nin halefi...
Siyasi meşrebi: MSP

"Cumhuriyet çocuğu" olmak-
tan öze özellikleri de bulunan
bu zatın bir de sıhrî özelliği
var: MSP Genel Başkanı ve
MC hükümeti Başbakan Yardı-
mcısı Necmettin Erbakan'ın en-
iştesi...

Olur, olur... Ama bütün bu
özellikler yan yana gelince iş-
ler biraz ilginçleşiyor. Bu ka-
darla da kalmıyor. "Kayın bi-
rader" bir partinin siyasi, "E-
nişte" ise yine o siyasal parti-
nin dini lideri...

CHP-MSP koalisyonunun ku-
rulduğu geçtiğimiz yılın şubat
ayından bu yana MSP'nin "Di-
ni karargâhı" olarak nitelenen
ve din namına siyasal oyunla-
rın tezgahlandığı Vakıflar Ge-
nel Müdürlüğü'nün başındaki
Prof. Osman Nuri Çataklı, bu-
güne kadar kamuoyunun gözün-
den nasıl kaçmıştır, ya da ka-
çırılmıştır, önemli...

Oysa bir yılı aşkın zamandır
MSP'nin yan örgütü halinde yö-
netilen Vakıflar Genel Müdürlü-
ğünde, yaptığı "icraat" hiç
de küçükse gelecek gibi değil!

Devlet bütçesinden geçen yıl
kopartılan 172 milyon, bu yıl
da 250 milyon lira bir partinin
"Dini karargâhına" teslim edi-
liyor. "Al da harca" deniyor.
Müdür Bey de gereğini yapıyor!

Ayrıca bütçeden belli bir mik-
tar para da bu Genel Müdürlü-
ğün emrine veriliyor: "Köylere
ve Cami Yapıtırma ve Yaşatma
Derneklerine dağıt" diye. Ge-
çen yıl 35 milyon, bu yıl da eli-
li milyon lira para.

Bu para "belli bir plan dahi-
linde" köylere ve derneklere
dağıtılıyor. Tabii "Belli bir
plan" dahilinde!.

Genel Müdürlüğe bağlı 54
öğrenci yurdu var. Bu yurtlar-
da barınan 8 bin civarında da
öğrenci. Genellikle orta öğre-
tim çağındaki öğrencilerin bar-
ındıkları yurtların yönetimi
Genel Müdürlüğe ait... İşler
hayli çatallaşıyor değil mi?
Onun için de, yeşil bir örtü
altında "sessiz ve derinde" kal-
mak gerekir. Yapılan da bu!

YEŞİL ÖRTÜ

Şimdi bu yeşil örtüyü kaldır-
mak gerekiyor.
Büyük sermayenin seccadeli

OSMAN NURİ ÇATAKLI
Vakıflar Genel Müdürü

RECAİ KUTAN

VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

partisi, MC'nin amacı içinde ka-
lelerin dinsel inanç ve duygula-
rını sömürme görevini yerine
getiren dayanaksız değil. /
Genel Başkanları "Solcu öğre-
tenlerin enselerinden pençele-
rimizle tutacağız" derken, des-
teksiz ve arkasız değil. Bakan-
ları, bir takım ekonomik eleştirileri yapanlara "ölüm" reçe-
teleri yazarken yaslandıkları
yer var: Büyük sermaye ve o-
nun 1975'ler Türkiye'sinde de-
mokrasiyi katletmek için kur-
duğu MC ortaklığı...

Vakıflar Genel Müdürlüğü'n-
de dönen dolaplar senaryonun
bir bölümü... Biz de bundan
özüdeceğiz.

BİR DEVLET BAKANI

Geçtiğimiz yıl CHP-MSP ko-
alisyonunun kurulduğu günlerde
MSP'nin ortaklık için şart ko-
şu bakanlıklardan biri de, Va-
kıflar ve Diyanet İşleri Ba-
şkanlığının bağlı olduğu Devlet
Bakanlığı idi. MSP, bu bakan-
lık konusunda ısrar gösteriyor-
du. CHP, başlarken bozulma-
sını diye sonunda ısrara dayana-
mamış "Evet" demişti.

Devlet Bakanlığının başına Sü-
leyman Arif Emre getirildi.
Şimdi aynı koltukta yine bir
MSP'li, Hasan Aksay oturuyor.

Süleyman Arif Emre, bakanlık
görevine başlar başlamaz ilk
atamayı yaptı. Vakıflar Genel
Müdürlüğüne, İstanbul Teknik
Üniversitesi Su Yapıları Kır-
sıtlı Profesörü Osman Nuri
Çataklı getirildi. Kararname,
gerek bakanlar kurulunda ge-
rekse Çankaya'da engelle karşı-
laşmadı!

Çataklı'nın Vakıflar Genel Mü-
dürlüğüne atanması konusunda,
İstanbul Üniversitesi Senatosu
da güçlü çıkartmadı, izin ver-
di. -Çataklı halen genel müdür-
lük göreviyle birlikte, İTÜ, Sa-
karye Mühendislik Mimarlık
Akademisi ve Karadeniz Teknik
Üniversitesindeki görevlerine
devam etmektedir. -

Olay, akademik kariyere sa-
hip bir kişinin atanmasından
biraz ötedeydi. Çünkü aynı şa-
his, MSP içinde "Mümtaz" bir
yer sahibiydi. Kendisine "Dini
lider" gözüyle bakılıyordu par-
ti içinde. Partinin "Siyasi lide-
ri" Erbakan daha sonra geliyor-

ju aslında. Ama vitrindeki iz-
lenim deşiktir. Çataklı, Ge-
nel Başkan Erbakan'ın kız kar-
deşi Atıfet hanımla evliydi. Bu
liderlik bağlantısından sonra ge-
len bir başka "sıhrî" bağlantı
idi. Çataklı'yı MSP içinde bir
"mümtaz mevki"de tutan özel-
lik, Nakşibendi tarikatının
"Müstatkel başı" olmasından
ileri gelmekteydi. Tarikatın
başı, İstanbul Fatih İskender
Paşa Camii Başımamı Hoca
Mehmed Efendi'nin ufulünde,
yerine Çataklı geçecektir.

YEŞİL HAREKAT BAŞLIYOR

Devlet Bakanı Süleyman Arif
Emre tarafından yapılan atama
bütün bu yönlerden "Mâna ve e-
hemmiyet" taşıyordu.

Çataklı, Genel Müdürlük gö-
revine başlar başlamaz, Genel
Müdür Yardımcılarını deşistirdi.
Kaybedilecek vakit yoktu.
Cahit Sonbay ve Ferit Altınok-
u yerlerinden alarak müşavir
kadrolarına atadı. Yerlerine
iki adet has adam gerekiyordu.
Yüksek Mühendis Nail Eker
ile Avukat Recep Hakeri Genel
Müdür Yardımcılarına getiri-
ldiler. Birinci isim, Sümer-
bank Daire başkanlığında bulun-
muştu. Hakeri ise Diyarbakır
bölge teşkilatına mensuptu.

Nail Eker'in tarikatî bağlantısı pek açığa çıkmadı. An-
cak diğer Genel Müdür Yardı-
mcısı Recep Hakeri hakkında de-
ğişik iki söylenti vardı. Bir kıs-
mına göre Nakşibendi, bir kıs-
mına göre de Nurcu idi...

Çataklı-Eker-Hakeri üçlüsü
bundan sonra yoğun bir atama
çalışmasına giriştiler. Atama-
lara esas olan kastas: "Bizden
olanlar-olmayanlar"dı.

Teşkilat hallaç pamuğuna
çevrildi. İradesi dışında tayin
edilenler, re'asen emekliye çı-
karılanlar, kızığa çekilenler
birbirini izledi.

Atamalar, MSP'nin "Merke-
zi Tayin Komitesi" tarafından
yürütülüyordu. "Merkezî Tay-
in Komitesi"nin diğer ve res-
mî adı, TÜMAŞ idi. TÜMAŞ
(Türkiye Mühendislik, Müt-
eahhlik ve Müşavirlik Anonim
Şirketi)'den açılmışken söz et-
mek gerekcektir.

DEVLET MALİ DENİZ

TÜMAŞ 1969 yılında kuruldu.

Kurucuları ya da kurulmasına
önayak olanlar Korkut ve Tur-
güt Özal kardeşlerdir. (Kor-
kut Özal halen Gıda-Tarım ve
Hayvancılık Bakanı, Turgüt
Özal da, Sabancı Holding fa-
milyasından BOSSA'nın genel
koordinatörü bulunuyor).

Özal kardeşler, TÜMAŞ'ın
kurulduğu yıllarda devletin ö-
nemli kademelerinde yöneti-
cilik görevlerinde bulunuyor-
lardı.

Korkut Özal, TPAO Genel
Müdürü, Turgüt Özal da Dev-
let Planlama Teşkilatı Müste-
şari idi. Bir de küçük kardeş

vardı: Yusuf Özal. O da, Dev-
let Planlama'da Araştırma Da-
iresi Müdürüydü.

TÜMAŞ'ın kuruluşu, o yıl-
larda inşaat mühendislerinin
büyük tepkisiyle karşılaştı.
Ancak şirket kuruldu ve geliş-
ti.

Şirketin hissedarları şöyle
dağılıyordu:

Haldor Topsoe adına Dani-
markalı bir fabrikatör yüzde
40 hisse.

TPAO yüzde 19
Azot Sanayii yüzde 15
Türkiye Şeker Fabrikaları
yüzde 15

Turhan Selçuk

DİSK GENEL KURULU : ÇARPITILAN GERÇEK

Kemal Türkler'in DİSK Genel Kurulu'ndan önce Yankı Dergisi'ne verdiği demeç gazetelerde Genel Kurul toplantısından sonra ayınlanması Milliyet Gazetesinin devamlı tahrifçi iyle birleşince Genel Kurul'da alınan kararın niteliği bir türlü anlaşılma-
dı. Genel Kurulun ayırtıcı, ile 1973 seçimlerinden önce alınan CHP'ni destekleme kararını kaldırmasına rağmen DİSK'in Halk Partisini desteklemeye devam ettiği kanısı uyandırıldı. Halbuki bu toplantıda DİSK sosyalist akım içinde yerini ve önemini hiç kuşku-birakmayacak şekilde ortaya koydu.

DİSK Genel Kurulu'ndan hemen sonraki pazartesi günü, Kemal Türkler'in Yankı Dergisine kongre den önce verdiği demeç, bazı gazetelerde, yer aldı. Bu demeçte Türkler "siyasi partiler içinde CHP, sağ ve faşist güçlere karşı mücadele veren güçlü bir demokratik kuruluş olduğu için DİSK 14 Ekim seçimlerinden önce aldığı destekleme kararını bu nedenle kaldırmamış bulunmaktadır" dedi. Kemal Türkler, Genel Kurul'dan önce böyle düşünüyordu. Genel Kurul ayırtıcı ile böyle düşünmediğini gösterdi. Ancak "Halk Partisi'nin soluğu ben tayin ederim" diyen Abdi İpekçi'nin bağında bulunduğu Milliyet Gazetesi de aynı özele inçindeydi. DİSK Kongresini izlemekle görevlendirilen Milliyet Muhabiri Özer Oral, Genel Kurul'un kapalı oturumundan sonra bir gün geç vakit gazetesine koşarak DİSK'in Halk Partisi'ni destekleme kararı aldığını yazdı. Böylece Abdi İpekçi'ye verdiği haberi ulaştırdı. Fakat bir gün sonra fena halde "atladığını" anladı.

DİSK'e bağlı bütün sendika başkanlarının birlikte hazırladığı ve Genel Kurul'un kabul ettiği bu karar bilinçli işçilerden oluşan DİSK'in Türkiye'nin içinde bulunduğu aşamayı, sosyalist mücadele gerekliliklerini ve Halk Partisinden beklenen demokratik görevleri tam anlamıyla değerlendirdiklerini ortaya koyuyordu. Ayrıca DİSK'in büyük çoğunluğunu oluşturan sosyalistlerin gerektiğinde tam bir birlik içinde olabildiklerini göstermesi bakımından önemliydi. Alınan karar, sosyalistlerin bulunduğu bir sokak haline getiren sözde işçi sınıfı dostları ile güçlükler karşısında panikle kapılan bazı küçük burjuva ilericileri için önemli bir ders oldu. (Genel Kurul kararının tam metni yan sütunlarımızda)

Karar, Genel Kurul'da daha önceden veril-

miş sözlerle gelenler için tam bir sürpriz oldu. Bu sırada Genel Kurul yöneten Divan Başkan Vekili, Mehmet Kılınç, getirilen buncdan önceki kararlar bir "ek" olduğunu söyledi. Sosyal İş Genel Başkanı Özcan Kesgeç, oturduğu yerden, "bu kararın bundan önceki kararların yerine geçmek üzere alındığını" açıkladı. Kemal Türkler, Özcan Kesgeç'i onayladı. Böylece kararın niteliği hakkında hiç bir kuşkuya yer bırakılmadı.

Ancak bu durum, daha önceden verilmiş sözlerle gelenleri ve verdikleri sözleri yerine getiremeyeceklerini, getiremediklerini anlayanları rahatsız etti. Bundan sonra Genel Kurul, çalışmalarını daha sert bir hava içinde geliştirdi.

Sosyalistler, DİSK Genel Kurulu'na yönetim hakim olmak stratejisi ile gelmişlerdi. Onlar için için bu yanı şu günlerde pek önemli değildi. Çünkü DİSK'in en diri elemanları sosyalist bilinci benimsemişti. Bu durum Genel Kurul'dan sonra, DİSK çalışmalarını tahrif etmekle görevlendirilen Milliyet Muhabiri ve demeç veren yeni Genel Sekreter İbrahim Güzelce tarafından da açıklandı. Güzelce Milliyet Muhabirine "özellikle 12 Mart'tan sonra ülkemizde emekçilerin sosyalist doğrultuda büyük bir aşama içinde olduğunu" söyledi. "Bu çok büyük bir güçtür. DİSK de bu güce dayanmaktadır" dedi.

Fakat daha önceden verilmiş sözü olup da bunları yerine getiremeyince kızgınlıklarını DİSK toplantısına palis çağırarak kadar frenleyemeyenler, bu yola saparlarsa yapılacak başka birşey yaktı. Ve toplantıda da kızgınlıklarını frenleyemeyenler istedikleri cevabı aldılar. 124 delegeden oluşan Genel Kurul, 55 delegenin terk etmesiyle karşılarındaki gücün ne olduğunu gördüler.

Genel Sekreter seçimlerinde Türk-İş yönetimleri uygulanmaya çalışıldı. İkinci tur seçimlerinde delegelerin oy kullanılmaması ay kullandırıldı. Bunun üzerine ay-lama iptal edildi. Türkler bunun üzerine kongrenin dışardan idare edildiğini ileri sürdü. Oysa, kongreyi idare eden partinin yöneticileri fiilen kongre salonundaydı. İki CHP milletvekili ve CHP Gençlik Kolları Başkanı delegelerin arasındaydı. Tartışmalar büyüyünce Divan Başkanı Mehmet Kılınç "bütün dinleyiciler dışarıya atın, polisleri çağırın" diyese

lendi. Sosyalist delegeler bu provokasyonlara karşınmamak amacıyla Kongreyi terk ettiler. Kongrenin yapıldığı bahçede sadece 60 kişi kalmıştı. Dışarı çıkan delegeler, seçilen kurulların yeterli sayıda delegeler tarafından benimsenmediğini, azınlığın oylarıyla seçildiğini açıkladılar. Bu kongrenin DİSK'in tarihine gölge düşürdüğünü söylediler, içlerinden bazıları, olanları fabrikadaki arkadaşlarına anlatacaklarını söylüyorlardı.

Terkeden sosyalistlerin sayısı kadar, yürütme Kurulunun seçilme yöntemleri de önemliydi. DİSK'in içinde Maden-İş 51 delegesi ile en büyük ağırlığa sahip. Kemal Türkler, bundan bir süre önce Maden-İş Kongresini yaptı. Tüzüğe göre önce genel başkan seçildi. Yine tüzüğe göre yönetim kurulu üyeleri ancak genel başkanın gösterdiği adaylar arasından seçilebiliyordu. Maden-İş Kongresinde delegeler 20 tur Kemal Türkler'in gösterdiği adaylara oy vermedi. 21. turda sosyalistlerle sağlanan bir anlaşma ile bugünkü yönetim kurulu seçildi. DİSK genel kuruluna delegeleri bu yönetim kurulu saptadı. Türkler, bunlar arasından kendisine yakın olmayanların bulunmaması için e-linden gelen çabayı gösterdi. Fakat DİSK Genel Kurulunu terkedenler arasında 51 Maden-İş delegesinin yarısından çok fazlası bulunuyordu. Türkler'in de bulunduğu yedi kişilik yürütme kurulunun dört üyesi Kongre'yi terk edenler arasındaydı.

DİSK yürütme kurulu üyeleri yine Genel Başkan Türkler'in gösterdiği adaylar arasından seçildi. İlk iki turda hiç birisi tüzükte gerekli üçte bir çoğunluğu sağlayamadı. Bundan sonra tüzüğe göre salt çoğunluğa geçildi. Kemal Nebioğlu, 124 delegeden oluşan Genel Kurul'da sadece 51 oy alarak seçildi. Genel Sekreterliğe aday olan eski genel sekreter Kemal Sülker ilk iki turda gerekli oyu sağlayamayınca genel kurulun eğilimine saygılı olduğunu belirtmek amacıyla çekildi. Bundan sonra, bejinci turun sonunda İbrahim Güzelce yeni genel Sekreter oldu. İşçi sınıfı içinde temiz bir işmensahiplen Güzelce'nin uzun yıllar yurt dışında kalması ve şu anda bir sendikaya dayanmaması bundan sonraki görevi için önemli eksikliklerdi. Ancak görevine başlar başlamaz "DİSK in hiç bir kuruluşun izinde olmadığını" açıklaması ve sosyalist güce dayandığını belirtmesi, Genel Kurul kararı doğrultusunda görev yapacağı şekilde değerlendirildi.

retlerle, maaş ve primlerle mükafatlandırma yoluna gitmişine dikkati çeken Behice Boran bunun sonucunda da, uzman teknik kadroların küçük bir kısmının burjuvaziyile bütünleşmesine karşın bu kadroların büyük bir kısmının işçi ve emekçi sınıfların yanında yer almakta olduklarını söyledi.

TİP Genel Başkanı Behice Boran, tüm kitle örgütlerinin kendi amaçları etrafında, kendi mesleki sorunlarıyla ilgilenmek zorunda olduklarını, aksi taktirde "kitleden kopuk, içi boşalmış bir kuru kabuk" halinde kalacaklarını söyledi. Siyasal unsurun nerede işe karıştığı sorusunu soran Boran "En somut ve en mesleki nitelikte olan sorunlara bile bir bakış açısından bakmak, ona doğru bir yorum getirmek, doğru çözümler önermek mümkündür. Yani siyaset aslında bütün sosyal, ekonomik, kültürel sorunlara yansır" dedi. Boran şunu da ekledi: "Eğer kitle örgütleri birer parti gibi davranmaya kalkarlarsa veya bir parti bir kitle örgütünden bir parti gibi davranış beklerse iler yürümez, karışır... Bir parti kitle örgütlerine ben böyle diyorum, siz bu direktife uymaksızız, yoksa sapmış olursunuz, hain olursunuz gibi bir tutum içinde olursa bu parti çek vane bir yoldadır."

Demokratikleşme sürecinin

anti-emperyalist mücadeleden ayrı düşünülmemeyeceğini, demokrasi için mücadelenin ivedi görev olduğunu, ancak bunun sosyalist mücadeleden aynı derecede kopmaz, ayrılmaz olduğunu belirten TİP Genel Başkanı, emperyalizmin ve kapitalizmin ilişkiler ağı içinde kalındıkça ne Türkiye'nin ne de diğer bir geri kalmış ülkenin tam bağımsızlığına ve demokrasiye ulaşamayacağını söyledi. Behice Boran; "bundan dolayıdır ki bizim görüşümüze göre, bağımsızlık, demokrasi ve sosyalizm mücadelesi bir bütündür, birbirinden koparılamaz ve ancak beraber, ahenkli bir şekilde yürütülerek tam başarıya ulaşabilir" dedi. Sosyalizm konusunda aynı görüşü paylaşmasalar dahi anti-faşist ve anti-emperyalist mücadele safhasında tüm yurtsever ve demokrasiden yana güçler ve çevreler ile işbirliğine hazır olduklarını söyledi.

Konukların konuşmalarından sonra Çalışma Raporu eleştirildi. Tüm odaların ortaklaşa kurucuları ortak konut ve ortak basımevi sorunları üzerinde de duruldu.

Birlik Yönetim Kurulu, her meslek odasının gösterdiği üyeden birisinin Genel Kurul'da seçilmesiyle oluştu. Genel Kurul izleyen ilk yönetim kurulu toplantısında da Teoman Öztürk yönetiminde TMMOB Başkanlığına, Makina Mühendisleri Odasından İsmet Rıza Çebi ise H. Başkanlığa seç-

KAMUOYUNA TAHRİF EDİLEREK SUNULMAK İSTENEN

DİSK GENEL KURULU KARARINI YAYINLIYORUZ

Şu husus kesinlikle bilinmelidir ki, Türkiye Sosyalist hareketinin tarihsel, daha gerilere dayanmakla beraber, f-

can
açıkğöz

DİSK GENEL KURULUNDA SOSYALİSTLER

DİSK 5. Genel Kurulu sona erdi. Genel kurul, burjuvazinin, tekelci büyük sermayenin, işçi sınıfının zaten kısıtlı alan ekonomik ve demokratik haklarına yeni yeni saldırılar planladığı ve bunu açıkça ilân ettiği günlerde yapıldı. Burjuvazinin Genel Kuruldan aldığı cevap ise açık oldu: İşçi sınıfı demokrasiden demokratik hak ve özgürlüklerden ve bunların geliştirilmesinden yanadır; işçi sınıfı, emperyalizme ve faşizme karşı ısrarlı mücadeleyle kararlıdır. Burjuvazinin, holdinglerin, faşizm özeleminde isteri nöbetlerine tutulanların Genel Kurulu iyi değerlendirmeleri gerekli. Bunu yaptıkları da görüldü. Yeni baskı tedbirleri önerisi başka neyin kanıtı olabilir ki? Ne var ki, bu tip faşizan girişimlere işçi sınıfının yakını geçmişte verdiği cevapları da hatırlamak gerekiyor.

DİSK 5. Genel Kurulunu sosyalistler de doğru değerlendirmek zorunda dırlar. İkinci bu söylenmelidir ki, Genel Kurul, işçi sınıfının ulaştığı ileri bilinç düzeyinin açık bir göstergesidir. Genel Kurul, işçi sınıfının uluslararası dayanışmasının ve birliğinin yansıdığı bir olaydı. Konuk olarak katılan diğer ülke sendikalarının, ilerici ve sosyalist sendika temsilcilerinin Genel Kuruldan gördükleri sıcak ve açık ilgi, işçi sınıfının bilinçinde, belli bir niteliksel oluşumun, ileri bir evrenin sonucudur. Aynı oluşumdur ki, bu konukların Genel Kurula katılmalarını sağlamıştır.

Genel Kurul bir kere daha gösterdi ki, DİSK her geçen gün daha büyüyor ve hızla gelişiyor. İşçi sınıfı, Amerikancı sarı sendikacılığın çemberini her geçen gün hızla kırıyor ve gerçek sendikalarda, sosyalist çizimdeki sendikalarda toplanıyor. Bu, işçi sınıfının ekonomik mücadelesindeki belümlenmişliği bir sürece içinde ortadan kaldırarak işçi sınıfının bu düzeydeki birliğini sağlayacak olumlu bir gelişmedir ve sosyalistler bu oluşumu hızlandırmayı kendilerine ödev bilirler.

Sosyalistlerin Genel Kuruldaki tutumları da bu yönde olmuş ve DİSK'in bütünlüğünü dinamitlemeyi göze alan, bunun için Genel Kurulda muhbirlik yapan, deleğe tesbitlerinde ve ay kullanmada sahteciliğe yeltenen "sacereler" alâminin malumu olanların provokasyonlarına alet olmamışlardır. Sosyalistler sorunlara ve sorunların çözümüne günlük hesaplarla bakmadıklarını ve DİSK'in birliğinden bütünlüğünden yana olduklarını, bunun gerçek savunucularının kendileri olduğunu Genel Kurulda açıkça belirtmişlerdir. Çünkü sosyalistler "işçi sınıfı hareketi içinde yollarını yitirmiş konuklar değildirler". Sosyalistler ilerici işçi örgütlerini bölme, tobanı yeterli ölçüde hazırlamadan örgüte üstesinden gelemeceği görevler yüklemeye yanılmalarına düğmez. Sosyalistler ne bu yanlışları yaparlar ne de DİSK'in burjuvazinin ve onun ajanların cirit attığı bir alan haline gelmesine göz yumabilirler.

Unutulmalıdır ki, Türkiye'deki sendikal hareket, Amerikan tipi sendikacılık çerkesinden kurtulma mücadelesi veriyor. Bu çerkef ki, nice gongster sendikacılar üretmiştir. Bu çerkefte ki, CIA yetiştirmesi nice sendikacılar köşe başı kapmışlardır. Futbolcu transferi gibi transfer yapan, ücretini alıp sendika değiştiren niceleri görülmüştür. Türk-İş sendikacılığının alışkan-

lıkları ve kalıntıları, kongre ayunları, sahtecilikleri ise girdiği yerde de yavaş yavaş mücadelesi verecektir. Çünkü DİSK'e yönelen işçi sınıfının tabanından, sendikaların tabanından gelen zorlamaların sonucudur. Yoksa sendikaların başına çökenmiş Uç bey "zat-ı muhteremin" hidayete ermelerinden değii. İşçiler DİSK'e koşuyorlar. Bu nu önlemeyenlerin ise yapabilecekleri tek şey var: tezgahlarını yeni çatıları altında kurabilmek. DİSK'in dışında düman tutamaz hale gelenler, içerde bazı yandaşlar bulabilseler de ne kadar öttüre bilirdiler bunlarını? Bunu zaman gösterecek. Olumlu bir gelişme olan DİSK'in büyümesi gerçeğini bu olumsuz eğilimlerin DİSK içinde iyice çözenlenme tehlikesini göz önünde tutarak ele almak gerekiyor. DİSK'in büyümesi, sosyalistlere, sosyalist sendika yöneticilerine ve samimi demokratlara yeni görevler yüküyor.

DİSK 5. Genel Kurulu bir gerçeği daha herkese kabul ettirmişti: DİSK'in DİSK yaparı içinde barındırdığı sosyalist potansiyeldir. Bu potansiyel, katılan sendikalardan gelen yeni devrimci ağırlıkla daha da büyümektedir. DİSK'in çizgisinin tesbitinde pamak hesapları, "turu-çeyitli" kongre ayunları ile sağlanan bir kaç aylık fazlalık yeterli alamamaktadır. Sosyalist ağırlık daha kesin edici olmaktadır. Sosyalistlerin, devrimci sendikaların bu durumun bilincinde ve sorumluluğunda olmaları gerekmektedir.

Sosyalistler Genel Kurulda bu sorumluluğun bilincinde olduklarını da göstermişlerdir. Genel kuruldaki çekimlerin, günün koşulları da dikkate alınarak, "O Parti mi, bu Parti mi?" haline getirilmesi önlenmiş ve DİSK'in durumu ve görevleri, sosyalist hareket rehber alınarak açıklanmıştır. Sosyalistlerin bu çizgisi ve doğru tavırları, Genel Kurula katılan ve fabrikalardan gelen bazı sosyal demokrat örgütü delegeleri bile uyarımı ve divana çözenlenmiş "zat-ı muhteremler" DİSK'in tarihinde ilk defa polisi devreye sokarak Genel Kurula leke sümüşlerdir. Aynı camii duvarının yanından geçmiş sosyalist geçinen bazı sağcı, revizyonistlerin de iplikleri bir kere daha pazara serilmişdir. Hedefin sadece bir kısım Partili deleğe olmadığı hedefin sosyalist anlayışta sendika hareketinin ta kendisi olduğu ve sosyalistlerin her zaman açık tavır almak zorunda oldukları anlaşılmıştır.

Sosyalist sendikal hareket, devrimci sendikacılık, sosyalist politikadan sayılanamaz. İşçi sınıfının ekonomik, politik ve ideolojik mücadelesi bir bütündür ve birbirine diyalektik bağlarla bağlıdır. Bu gerçeği gözden kaçırarak, işçi sınıfının ekonomik mücadelesini de sekteye uğratır ve sonunda burjuvazinin kuşruğuna taker. DİSK'in 5. Genel Kurulu, bu bakımdan da bir kısım sosyalistler için uyarıcı olmalıdır.

Sonuç olarak denilebilir ki, DİSK 5. Genel Kuruldan sonra yeni ve ilerici aşamaları geçişin sancılarını duymaya başlayacaktır. İşçi sınıfındaki gelişme ve bunun DİSK içinde billurlaşması bu gidici kaçınılmaz kilacak güçtedir. Burjuvazinin telası da bundandır. İşçi sınıfı ve demokratik güçler hakkındaki kararlık niyetleri burjuvazinin kursağında bırakılmadılar. İşçi sınıfının devrimci ekonomik örgütü olan DİSK bu konuda üzerine düşen görevleri yerine getirecek güçtedir.

nişli çıkışlı dalgalanmalarla ancak 1929 yılından bu yana kalın çizgilerle belirlenmeye başlamıştır. 1961'den bu yana da, Toplumcu Sendikaların sınıfsal görevleri doğrultusunda omuz veremeleri ile bu belirginlik keskin bir doruğa ulaştırılmıştır.

DİSK, 1961 den sonra, gittikçe yükselecek bir grafiğin, hiç unutulmaması gereken ve sosyalist hareketin önemli bir taşıyıcısı olan büyük potansiyel gücü olmuştur. Ve gelecekte de, Türkiye koşulları içinde böyle olacaktır.

Bu potansiyel güç, şimdi, önemli bir sorunla karşı karşıya dır:

Sosyalist bir örgüt olduğu bilinen ve işçi sınıfımızın devrimci pratiği içinde sınıfsal görevini sürdüren DİSK'in strateji ve taktik hataları ile zedelenmemesi, yara almaması gereklidir. Kaldı ki, DİSK'in, devrimci niteliği olan ve etkin ekonomik bir mücadele sürdüren sendikal bir örgüt olarak da varlığını titizlikle koruması, Türkiye Sosyalist hareketinin geleceği bakımından önem-

lidir.

Bu itibarla ülkemizin, bugün içinde bulunduğu somut koşullarla özellikle dikkate alınarak, çeşitli sol partiler yelpazesi karşısında DİSK'in mevcut yerinin açıkça saptanmasında ve bu doğrultuda çaba ve eylem sürdürülmesinde büyük faydalar vardır.

Dünyamızda, artık, Sosyalist uygulamanın, 50 yılı aşkın bir pratiği var. Çeşitli ülkelerde, bu pratik, bir tornadan çıkmışcasına birbirinin aynı değildir. Hele geri kalmış, az gelişmiş ülkelerde, sosyalizme giden bu pratiğin başka başka yöntem biçimleri vardır. Bu itibarla, Sayın Kongremizin bütün bu koşulları dikkate alarak, günümüzde, ilerici yurttaşer demokratik güçlerle, kısa süreli amaçlar içinde demokratik özgürlüklerin yerleşmesi ve faşizme etkin biçimde karşı konularak halkımızın can güvenliğinin sağlanması için, birlikte somut eylemler sürdürülmeli, öncelikle, işçi sınıfımızın bu eylemde bütünleştirilmesi sağlanmalıdır.

Bu bakımdan, DİSK'in sol

partiler ve tüm demokratik ilerici güçler yelpazesi karşısındaki durumu saptanırken, saydığımız gerekçenin, özellikle, devrimci pratiğin doğruları içinde dikkate alınması tarihi bir sorumluluktur.

Bu itibarla:

- 12 Mart döneminin verdiği derslerden yararlanılması ve Türkiye'nin bugünkü koşullarını unutmuyarak, ayrıca faşizmin kendi doğrultusunda bir düzen kurmak için fırsat kolladığını da hesaba katarak, Türkiye'de demokratik hak ve özgürlüklerin tam anlamıyla yerleşmesi ve pekiştirilmesi için, bütün ilerici ve yurttaşer demokratik örgütlerle işbirliğine gidilmesi, bu amaçlarla bu konularda somut bir işbirliğini de sağlamak amacıyla, gerekli çalışmalarda bulunulması;

- Anayasamızın içinde yer alan özgürlüklerin başında düşüneceği özgürlüğünün geldiğini, bugünkü yasal durum ve uygulamanın Anayasamızın doğal özgürlükler ilkesine ters düştüğünün hayatın her kesiminde görülüp saptandığı, bu itibarla

salt düşüncenin bir suç olması ve cezalandırılmasının ortadan kaldırılması için etkin biçimde bir çaba gösterilmesi.

- Türk Ceza Kanunu'ndaki sınıfsal bilinçlenmeyi sınırlandıran ve salt düşünceli suç sayıp cezalandırmayı amaç eden, 1930 tarihli İtalyan faşist Kanunundan alınan 141 ve 142.

maddelerin, 1961 Anayasası ile getirilen doğal özgürlüklere ve çağımızın içinde yaşadığı uygarlık düzeyine ters düştüğünü, ayrıca, adı geçen maddelerin, faşist İspanya hariç, hiçbir Avrupa ülkesinde bulunmadığı, Portekiz ve Yunanistan'da bile, son gelişmelerden sonra, bu tür maddelerin o ülkelerin Ceza Kanunlarından da atıldığı bilindiğinden, DİSK'in bu çok önemli ve ölümlü cezalarını yasadan kaldırılmasını hedefleyen konular üzerinde etkin bir mücadele vermesini;

- İşçi sınıfımızdan ve tüm emekçi kitlelerden yana olan Anayasamızın getirdiği özgürlüklerden tedirgin olanların 12 Mart döneminde yararlanarak, 1961 Anayasasını üç kez değiştirdiklerini ve Anayasada yer alan

hak ve özgürlükleri işlerlikten alıkoymuş oldukları açık ve seçik bilindiğinden, Anayasal özgürlüklerin korunması ve geliştirilmesi için DİSK'in etkin bir mücadele sürdürebilerek Anayasamızın 1961deki özüne kavuşturulması doğrultusunda bir eylem sürdürülmesini;

-Sermaye sınıfının emekçi sınıflar üzerindeki açık diktatörlüğü demek olan ve ucu emperyalist tekelilere dayanan insanlığın bağ belası faşizmin dünyamız ve Türkiye'miz için de büyük bir tehlike olduğunu yurdumuz dahil, birçok ülkede bugün de faşizmi tezgahlamak için emperyalizmin ve yerli işbirlikçilerin fırsat kolladıkları asla unutulmuyarak, DİSK'in faşizme karşı yoğun bir mücadele sürdürülmesi gereklidir.

Bütün bu konularda, günümüzün koşulları içinde ve kitlelere yukarıda belirttiğimiz hedefler doğrultusunda bütünleşen ilerici ve önemli bir demokratik güç olduğu inkâr edilemeyen CHP ile de, güçlü birliği yapma doğrultusunda eylem içinde olmanın büyük yararları olacaktır.

İRAN: "KOMŞUDA PİŞER, BİZE DE DÜŞER"

TÜRKİYE'NİN ARANIŞI

1975 yılı Türkiye'nin yakın doğu ülkeleriyle ilişkilerini güçlendirme ya da güçlendirmeye çalışması yılı oldu. En azından, 1975'te Türkiye Batılı ülkeler dışında kalanlara karşı değişik bir politika izlemesi gerektiğini farketti. Yakın Doğu'ya açılmada iki ülke ön planda görünüyor. İran ve Libya. Şu anda alınan somut sonuçlar bir yana, bu ikisi içinde İran daha önemli. Birincisi, Türkiye burjuvazisini bu ülkelerle ekonomik ilişkiyi güçlendirmeye iten nedenlerin çözümlü teorik olarak İran'da daha kolay bulunabilir. Çünkü, İran'ın mali olanakları ve pazarı Libya'ya kıyasla çok daha büyük. İkinci neden ekonomik değil, politik. Orta Doğu'da gerçekleşecek bir İran-Türkiye işbirliği emperyalizm için bulunmaz bir nimet. Emperyalizm, son yıllarda bozulmuş Yunanistan-Türkiye zincirini Türkiye-İran zinciriyle yenilemek isteyebilir.

MISAFİR NE YER?

İran seferini başlatanlar 14 kişiydi. İran Ticaret Sanayi ve Maden Odası'nın daveti üzerine İran'a giden bu 14 kişiden 9'u sanayici, 3'ü Bankacı, kalan ikisi ise TÜSIAD görevlisi etiketini taşıyordu. Daha sonra işadamlarının gezisini pekiştirmek amacıyla, zamanın Dışişleri Bakanı Melih Esenbel İran'a gitti. Şimdi sırada Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk var. O da bu günlerde İran'a gidecek.

İran-Türkiye temaslarının ta başında ortaya çıkan bir sonuç var: İşadamlarımız, İran'da aradıklarını ya da umduklarını bulamıyorlar. Finansman ve pazar sorunlarında İran'ın katkısı işadamlarının beklentilerinden çok daha az olduğu benziyor. Fakat sorulması gereken soru, oranlarının neden İran'da o randığı. Komşuda pişenin nasıl piştiği.

ZENGİNLİĞİN TEMELİ

İran'ın ekonomik sıçraması son yılların olgusu. Dayandığı iki temel var: Birincisi petrol gelirleri, ikincisi çokuluslu tekellerin faaliyetleri.

İran ötedenberi dünyanın ilk sıralardaki petrol üreticilerinden. Bu yüzden de emperyalizmin ilgi noktalarından biri. Ülkede her zaman petrol zenginleri var olmuş. Toprak ve petrol "aristokrasisi", İran'daki gerici diktatörlüğün iki temel direği. Ne var ki bu aristokrasi'nin niteliği, petrol zenginliklerinin kullanılmasıyla ülkenin geri kalmışlıktan çıkmasını engellemiş.

Son yılların getirdiği önemli değişiklik, petrol fiyatlarındaki önemli artış. Bu fiyat artışı İran'ın gelirlerinde büyük bir sıçrama neden oldu. Petrol gelirlerinin son üç yıl içinde gelişimi şöyle: 1972'de 2,5 milyar dolar, 1973'de 3,7 milyar dolar ve 1974'de 23,0 milyar dolar. Böylece 1974'te İran'ın millî gelirindeki artış yüzde 33'ü buluyor.

Petrol gelirlerindeki artışın ilk sonucu, büyük mali kaynakların doğması. Son yıllarda petrolden büyük gelirler sağlayan Basra Körfezi ve Arap yarımadası ülkeleri, bu mali kaynakları nasıl kullanmalı sorusuyla karşılaşıyor. Bunları kullanmanın üç yolu var: 1) Ülke içinde temel sanayiileri finanse etmek, 2) gelişmekte olan ülkelerin kalkınmalarına yardım için kullanmak, 3) bu kaynakları uluslararası sermaye piyasasına sokmak.

ULUSLARARASI TEKELLER

Birinci yolu seçmek için iki koşul gerekli: Birincisi, iç piyasanın bu kaynakları sürebilecek genişlikte olması, ikincisi de, ülkede ilerici bir yönetimin işbaşında olması. İran, ülke içi piyasası dar olan bir ülke. Bunun başındaki neden, halkın satın alma gücünün sınırlı olması. Ne var ki, iç pazarın genişliğini yatırım için bir engel olması, kapitalizmin kurallarının önceden benimsenmesine bağlı. Kapitalizm olmayan bir yöntemle, eldeki büyük kaynaklar iç pazarın genişletilmesi için rahatlıkla kullanılabilir. Bu da İran'daki gerici rejimin harcı değil.

Petrol fanlarından üçüncü dünyanın gelişmesi

için yararlanmak, yine anti-emperyalist rejimlerin işi. İran, Kuveyt, Suudi Arabistan gibi, işbirlikçi rejimlerin başta olduğu ülkelerin bu yolu seçmesi akla uygun değil.

İran ise elindeki petrol fanlarını iki yolla kullanıyor: Dış yatırım ve yardım. ABD ve Güney Afrika İran'ın dış yatırımlarında ilk sırayı alıyor. Bir zamanlar İran'ın en büyük feodalı, şimdi de en büyük "kapitalist" i Şah'ın, Krupp hisselerinin yüzde 25'ini, Pan Am hisselerinin de yüzde 15'ini satın aldığı hatırlarsak, son olarak da British Petrol'un yüzde 20 hissesine talip olduğu haberleri gelmekte. Fakat İran'ın dış ülkelere verdiği "yardım"lar daha da anlamlı. Bu "yardım"lar, dünya kapitalist sisteminin yararlarını sermaye yöneltiyor: İngiltere'ye 200 milyon dolar, Fransa'ya 1 milyar dolar, İMF'e 580 milyon Özel Çekme Hakkı (1 ÖÇH=1,21 dolar), Dünya Bankasına 290 Milyon ÖÇH.

İran rejimi böylece uluslararası sermaye ile bütünleşiyor. Diktatörlüğü sürdürmenin tek emin yolu bu. İran rejimi, emperyalizmden bağımsız bir gelişmenin risklerine katlanacak kadar kendinden emin değil. Olamaz da.

Çok uluslu tekellerin İran'daki faaliyetleri ise yeni değil. İran rejimi çokuluslu şirketlerle petrolde yayısıyla öteden beri sıkı fıkı. Son petrol patlaması buna yeni bir hız katmış durumda.

Fakat çokuluslu tekellere şimdi yeni faaliyet alanları açıldı. Çünkü İran rejimi petrol gelirlerini yurt için finansman amacıyla kullanma alternatifini bırakmış değil. Bırakmasını da bir neden yok. Aksine bırakmaması için neden çok. En başta İran burjuvazisinin talepleri. Ancak bu işe girilmesi için bir sürenin geçmesi gerekli görüldü. Uluslararası sermayeyi ülkeye çekmek için. Ülke içi piyasayı geliştirme işi, yerli sermaye ile uluslararası tekeller arasında işbirliği içinde yapılacak. Düzenin garantisi bu.

İç piyasadaki gelişmeleri rakamlarla izlemek mümkün. 1973-74 arasında İran'da imalat sanayiinin gelişme hızı yüzde 18. Sanayi ve madencilik yatırımlarında bu yıl yüzde 20'lik bir artış bekleniyor. Öte yandan, cari işlemler dengesinde bu yıl beklenen 10 milyar ÖÇH'lik fazla göz önüne alınarak ithalat işlemleri büyük ölçüde kolaylaştırılmış durumda. Tarımın sulanabilir alanın bu yıl içinde iki misline çıkarılması planlanıyor. 1973-78 kalkınma planında 2.100.000 yeni iş yaratılması öngörülüyor. Bu öngörünün gerçekleşmesinden kuşku duymak zor. Çünkü bir örnek var: Bundan önceki kalkınma planında büyüme hızı yüzde 9 planlanmışken, daha az gerçekleşmesi bir yana fazlasıyla yüzde 11 olarak gerçekleşti. Bunların dışında, çelik üretiminin 600 bin tondan 20 milyon tona, alüminyumun 1 milyon tona çıkarılması bekleniyor. 3 yeni rafineri, 2 yeni nükleer santral, özel bir çelik kompleks kurulacak.

İşte bu işleri çokuluslu tekeller üzerine olacak. Rafinerilere Batı Alman ve Japon firmaları talip. Çelik kompleksinin ihalesi Schneider Le Creuset-Loire şirketi üstünde. Nükleer santraller ABD ile ortaklaşa gerçekleştiriliyor. Yeni bir otomobil fabrikasının kurulmasını Renault ve Citroen üzerine almış. ABD ile imzalanan 15 milyarlık ticaret anlaşması içinde gübre, petrokimya, elektronik endüstrisi ve konut yapımı yer alıyor. Ünlü İTT'nin Fransız kalı CGCT ve LMT ile Batı Alman SEL, İran'ı telefon şebekesiyle düşecek.

SİLAH. DAHA ÇOK SİLAH

Uluslararası sermaye, diktatörlüğün direklerinden sadece biri. İkincisi de silahlanma. 1975 genel bütçesi harcamalarında yüzde 28'i "savunma" harcamaları. Bu oran, kamu ve sosyal hizmetler harcamalarının toplamına eşit.

İran'ın silahlanma harcamalarını rakamlarla izlemeye gerek yok. Gazeteler her gün bununla ilgili haberlerle dolu. Şah'ın 15 Mayıs'ta Washington'a yaptığı gezinin önemli sorunlarından biri de yeni silah alışverişleri.

Silahlanmanın hedefi yalnızca çerde diktatörlüğü yavaşlatmak değil. Şah, Orta Doğu'da Basra Körfezi çevresinde yeni bir askeri bloklaşmanın oluşmasını içinde. Bunun nedenlerinden biri, Türkiye'ye de içine olan CENTO'nun artık günün gereklerini karşılayamaz hale gelmesi. Şah, CENTO'yu, "arada bir uyelerinin gidip oturup sohbet ettikleri bir kulüp" olarak niteliyor. CENTO'nun kaldırılmasına bir gerek almadığını söylemiş, CENTO'dan hoşnut olduğu anlamına geliyor. Ayrıca, CENTO iyi çalışsa da hi bugün içiniñine de "yeterli" alamayacak bir örgüt. Emperyalizm, bölgede gün geçtikçe ilerleyen anti-emperyalist hareketi bastırmak ve bu arada Hint Okyanusu'nu da denetim altına almak için yeni bir bloklaşmaya muhtaç. Petrol'un bir silah olarak kullanılmasına bağlanması, ABD'yi Araplar arasında yeni müttefikler aramaya ve bölgedeki gerici Arap rejimlerinden oluşan bir birlik kurmaya yöneltiyor.

Şah'ın silahlanma furyası, bir geçiği bilmesine dayalı. Askeri atılımların temelinde maddi olanakların ve askeri harcamaların karşılayacak sürekliliğinin bulunması gereği. Bu işte yalnızca Amerikan dolarına bel bağlamak gerektiği. Bu nedenle müttefiklerini petrol zenginleri gerici rejimler arasında seçiyor. Bunlar, Kuveyt, Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri, Bahreyn ve Umman. Bu ülkeler, kuzeyinde İran'ın bulunduğu Basra Körfezi doğudan ve güneyden çevreliyor.

İRAN VE A.B.D.

Şah, oluşturulacak yeni pakt konusunda, görüşünde ABD'nin de bölgeden, -örneğin Bahreyn'deki üslerinden- çekilmesi öngören bir politika izliyor. Bunun, Şah'ın, ABD ile arasındaki ilişkileri "kapamadan"

İRAN: BAZI

- İran, Dünya petrol üretiminde 4. sırada. Dünya petrol üretiminin %10 unu İran sağlıyor.
- Petrol rezervleri bakımından Dünya'da yine 4. sırayı almaktadır.
- 1973-74 yılları arasında petrol fiyatlarının artması nedeniyle, İran'ın varil başına petrol geliri %500 artmış, 1,5 dolardan 9,27 dolara ulaşmıştır.

● İRAN REJİMİ ÇEŞİTLİ YOLLARLA ULUSLARARASI SERMAYEYLE BÜTÜNLEŞİYOR. DİKTATÖRLÜĞÜNTEK GARANTİSİ BU. AYRICA ŞAH, ORTADOĞU'DA YENİ BİR BLOKLAŞMANIN PEŞİNDE. BU KONUDA, YALNIZ AMERİKAN DOLARINA BEL BAĞLAMININ GEREKTİĞİNİ BİLİYOR.

● İŞADAMLARI, BİR FIRSAT KAÇIRDIKLARINI SANIYORLARSA YANILIYORLAR İRAN'IN PETROL ZENGİNLİĞİ TÜRKİYE'YE DÜŞECEK KADAR BÜYÜK DEĞİL- DÜŞMEYECEK KADAR BÜYÜK. İŞADAMLARI VE ONLARIN ADINA İRAN'A GİDEN GAZETECİLER VE CUMHURBAŞKANI BUNU BİLMEK DURUMUNDA.

gemek" politikasıyla açıklamak mümkün. Şu var ki ABD bölgesi bir ölçüde silahsızlandırsada, Basra Körfezi çevresinde kurulacak yeni bir blok, bu ülkelerin başlıca silah satıcısı ve kreditrü ABD'nin kontrolünü artıracak.

Şah görmüş geçmiş adam. Politikasını günün koşullarına uydurması gerektiğini biliyor. Amerika'ya körü körüne bağlanmanın sakıncalarını görüyor. İran'ın porasındalardan ayırıp Özel Çekme Hakları'na bağlaması bu yüzden.

Ayrıca bugünkü mucizesinin petrole dayandığını da bilincinde. Bu yüzden petrol üreticisi diğer ülkelerle ilişkilerini geliştirmek istiyor. Örneğin Cezayir'le arasını yumuşatıyor. Cezayir'deki son OPEC toplantısında kendisinden beklenenin ötesinde bir kararlılık gösteriyor. Unutmamak gerekir ki, petrol, Şah'ın "büyük devlet" politikasının en önemli pıyanı. Örneğin, İran'ın petrol geliri bu yıl düşmekte. Düşüşün %20 oranında olduğu söyleniyor. Söylenenlerden birinde, bu düşüş sonucunda bazı projelerin suya düştüğü. Bunlar, İran "mucize"sinin petrole bağlılığının kanıtı. Şah'ın, petrol fiyatlarının bu yıl sonunda yeniden yükseltilmesi gerektiğini söylemesine bu yüzden çamaşmalı.

Fakat Şah'ın Amerikan politikasına ters düşmesini hiçbir zaman beklememeli. Petrol'un bir silah olarak kullanılmasına ilk karşı çıkan Şah'tan başkası değil. Petrol, Avrupa için bir bunalım sorunu oluncu ilk imdatlarına yetişen yine Şah.

İran "büyük devlet" olma yoluna, bugünün kapitalist devlerinden 100-150 yıl sonra giriyor. Şimdi o zamanın devlerine yardım elini bile uzatıyor. Yalnız, İran'ın bugünkü durumunun, geçen yüzyıl kapitalist gelişme yoluna giren ülkelerden bir fark var.

İran tarihsel gelişmesinde geç kalmış bir ülke. İran'ın sermaye birikimi, derebeylik kalıntıları üzerine, sosyal ve ekonomik gerilik üzerine açılanıyor. Bu bir anakronizm. Farklı çağlara ve dönemlere ait yapıların birarada bulunması. Sosyal anakronizmler, patlamaları çabuklaştırır bir etken. Çelişkilerin yoğunlaşmasına ve birbirlerini etkileyerek kesin bunalımların doğmasına neden oluyor. Böyle bir yapının karşısında ancak faşist bir diktatörlük düzeninin devamını sağlayabilmekte.

ABD'nin "hür dünya"ya demokrasi ihraç etmeye başlamasıyla birlikte bu moda İran'a da sıçradı. Bilinen çak parti numaraları orada da oynandı. Şah yakınlarda bu numaraya da bir son verdi. Yeni bir İran Diriliş Partisi kurarak diğerlerini lağvetti. Buna katılmayacak olanları da peşinen vatan haini ilan etti. Sonra da Amerikalı gazetecilere İran'da siyasal suç ve siyasal suçlu olmadığını açıkladı. İşadamları da gazetelere çorçaf çorçaf ilânlar vererek bu kararı kutladılar.

Faşist bir rejimle ittifak kurmak Türkiye burjuvazisinin elbette işine gelir. Üstelik bu "bölgede güvenliğin devamını" (!) da sağlar. Fakat Türkiye'nin böyle bir ittifaka girmek istemesi güçsüzlüğün-

den olur. Şah'ın durumu ise farklı. Şah'ın Türkiye ile sürekli bir ittifaka girmekte özel bir yarar görmesi için neden yok. Böyle olunca da, başkaları istese bile, kendisi için yararlı görmediği toahhütlere girmez.

UYUŞMAZLIK

Bunun başlıca nedeni, Türkiye'nin İran'dan büyük çapta ve uzun dönemli katkıları beklemesi. Buna karşılık, İran'ın Türkiye'de aradığı çözümler kısa dönemli, küçük çapta ya da tek yanlı. İran'a giden imdadları da bunu pek güzel anlamış: "İran'ın kısa dönemde Türkiye'den tek bekleyişi transit kolaylığıdır. Fakat bu konudaki beklentilerinin tekyönlü olduğu vesadecce İran açısından değerlendirildiği görülmektedir." (TÜSİAD İran Raporu, S.3) Bir örnek daha: "Bu strateji sınıai yatırımlarda da söz konusu olmaktadır. Örneğin Türkiye'de İran pazarına dönük yeni çimento ve hatta şeker fabrikaları inşa edilip edilmeyeceği tartışıldığında, orta dönemde İran'ın bu gibi ihtiyaçlarını İran'da kurulacak fabrikalardan karşılayacaklarından söz edilmektedir." (Aynı rapor, s.4)

İki ülke arasında geniş çapta ve uzun süreli bir ekonomik işbirliğinin kurulması emperyalizmin Orta Doğu'daki çıkarları açısından umut verici olabildi. Ne var ki, iki ülkedeki ulusal gelirin ulaştığı düzeyin farklılaşması bunun yarattığı gereksinimler ve bu gereksinimlerin karşılanma biçimi, böyle bir itici motorun oluşmasını engelliyor; hiç olmazsa şimdilik.

Bir de "uzun dönemli projeler üzerinde fizibilite çalışmalarına başlanması" sorunu var. Bu, kısa dönemli işlerin pek de büyük çapta alamayacağına daha kibar deyimlerle ifadesi.

İRAN'A BAĞLANAN YOLLAR...

Uygun olmayan kısa dönemli isteklere gelelim. İran'ın birinci isteği, Türkiye'den geçen ulaşım hat ve merkezlerinin geliştirilmesi. Diğeri, ürünleri İran'a ihraç edilmek üzere ve İran'ın katkısıyla gerçekleştirilecek Gıda Sanayii kolları. Buna karşılık Türkiye'nin beklendikleri ise hemdahof farklı, hem de daha çeşitli. Bunların başında, İran'a çimento ve işgücü ihraçı, ortak bir bankacılık sisteminin kurulması, Ahvaz gaz boru hattının İskenderun'da sonuçlanması geliyor.

İran'ın birinci isteği, yani ulaşım şebekesinin geliştirilmesinin şu anda Türk işadamları için büyük bir anlamı yok. İran, Samsun ve Trabzon limanlarının genişletilmesini, Doğu Anadolu'dan geçen kara ve demiryollarının geliştirilmesini ve anarimisi istiyor. Bunlar, İran için çok önemli. Çünkü ithalâtı Batı'dan yapıyor ve bu ithalât sürekli artıyor. Ama Türkiye için bu önemin kısa dönemli olabileceği kuşku du var. İşadamlarımız, İran'ın ithalâtta başka merkezlere koymasına ya da Basra körfezindeki kendi limanlarını genişletmesi sonucunda Türkiye'nin öneminin kay-

balmasından endişe ediyorlar. Haklılar da; çünkü, ortada gerçekten bir garanti yok. Böyle yatırımlar, ancak Doğu'ya sürekli ihraç olanacağı bulunan ya da İran'ın sürekli ithal garantisi verebileceği malları üreten sanayi dallarının kurulmasıyla mümkün. Ancak bu alandaki belirtiler pek umut verici değil. Bir et, süt ve yumurta başta olmak üzere gıda maddeleri sanayii var. Bu da, söz konusu alt yapı yatırımları için yeterli bir dürtücü değil.

İRAN'I BESLEMELİK

İran'ın ikinci isteği, Türkiye için daha kabule şayan. Kağullar da daha elverişli. Gıda maddeleri üretimi ve İran'ın ihraçında İran hemen hemen açık kart verebiliyor. Çünkü İran'ın toplam kapasitesi çok sınırlı. Ekime elverişli toprakları az. Gıda maddelerini en düşük maliyetle Türkiye'den ithal edebilir. İran'ın verebilecekları şunlar: ya ortak yatırım, ya da uzun vadeli kredi yoluyla finansman. Bir de ürünleri 10 yıl süre ile satınalma garantisi veriyor. Bunlardan İran'ın tercihi, uzun vadeli kredilerle finansman ve satınalma garantisi. İran ile Türkiye arasındaki ekonomik ilişkilerin en önu açık alanı bu. Nitekim, İran'ın ziyaret edenlerden Kaç grubu mensubu birinin sorusu üzerine İran Ticaret Bakanı Mahdavi, İran'ın "sermaye ihtirakine, kredilemeye ve uzun vadeli pazar bağlantısına hazır" olduğunu açıkça söylüyor.

HAYAL KIRIKLIĞI

Türk heyeti, gaz boru hattına çok önem veriyor. O kadar ki, İskenderun projesi ve tankerlerle denizden taşıma alternatifleri arasında "hiç bir maliyet farkı olmadığı" konusunda İran'lı yetkilileri ikna için büyük çaba gösteriliyor. Süveyş kanalının politik nedenlerle kapanabileceği, bu durumda denizden taşıma işinin baltalanabileceği "tehlike"si vurgulanıyor. Ama İran politik gücünden emin görünüyor. Özellikle son zamanlarda belirginleşen Arap ülkesiyle dostluk politikası, İran'a "benim Süveyş'ten yana endişem yok" dedirtebiliyor. İskenderun projesi İranlılar tarafından bu nedenle "kibarca" reddedildi. İş adamlarımızın birinci derlerinden çimento konusunda da umulan bulunamadı. Çözüm yalnızca mevcut stokların bir bölümünün İran'da eritilebilmesi. Şah, ortaklaşa çimento fabrikaları kurulması önerisine hayır dedi. Çünkü 5 yıl sonra İran çimento'da kendi kendine yeterli olmayı umuyor. Üstelik, bu konuda İran, Doğu komşularıyla daha önceden teşebbüse geçmiş durumda.

SON SÖZ

İran ve Türkiye arasındaki ekonomik gelişme perspektifleri özette böyle. İran'ın istedikleri, Türkiye'nin umduklarıyla karşılaştırıldığında çok küçük kalıyor. İran da bunun bilincinde. Bu nedenle, bazı kolları var; onları kullanıyor. Örneğin, Dünya Bankası'nın gerekli krediyi vermediği Karakaya Barajı için Türkiye'ye kredi öneriyor. Ama karşılığında Türkiye'nin pek yavaşlamak istemediği girişimleri bekliyor.

Türk işadamları, İran'a giderken ve döndükten sonra hep şunu vurguladılar: Yıllarca Batı'ya önem verdik. Yakın Doğu'daki kamşularımızı çok ihmal ettik. İşadamları bundan yakınıyorlar ama "akılları şimdiki başlarına geldi" diye düşünmemek gerek. Türkiye'nin ekonomik gelişimi bu sorunları yeni yeni gündeme getiriyor. İşadamları bir fırsat kaçırdıklarını sanıyorlarsa yanlış düşünüyorlar. Daha önce böyle bir fırsat yaktı. Şimdi böyle bir fırsat çıkıyor. Başka nesnel engeller ortaya çıkıyor. İran'ın petrol zenginliği Türkiye'ye düşecek kadar büyük değil, düşmeyecek kadar büyük. Komşuda pişinen ve düşenin karşılaştırılması bunu gösteriyor. İşadamları ve onların adına İran'a giden gazeteciler ve Cumhurbaşkanı bunu bilmek durumunda.

GÖSTERGELER

- İran'ın 1974-75 yılı petrol geliri 17 milyar "Özel çekme Hakkı"dır.
- Doğal gaz rezervi: 330 bin milyar ayak küp. (dünya doğal gaz rezervlerinin %13 ü)
- Gayri Safi Yurt İçi Hasılat'da İmalat Sanayii'nin payı: %16 (1974)
- Kişi Başına Milli Gelir: 1400 dolar (1974)
- İran bütçesi yılda 300 milyar riyal (yaklaşık olarak 60 milyar TL) fazlalık vermektedir.

TEŞVİK TEDBİRLERİ: YAĞMA HASAN'IN BÖREĞİ

Kapitalizm kendisini çağırmanın koşullarına uydurmaya ve böylece varlığını daha bir müddet sürdürmeye çalışırken bazı yeni özellikler kazanıyor. Bu özelliklerin en önemlilerinden birisi tekelcin devletle bütünleşmesi ve ortaya tekelci devlet kapitalizminin çıkması.

Tekelci devlet kapitalizminin başlıca amacı, kapitalizmin bunalımlardan kurtarmaya çalışma ve aynı zamanda emekçi sınıf ve tabakaların sömürülmesini yoğunlaştırarak tekelci burjuvaziyi daha da zenginleştirmek. Ama bu yapılırken esnek bir politika izlenmesi ve tekel-tekelci burjuvazi arasındaki ilişkileri ayarlarken devletin tekelci niteliğinin bütün çıplaklığıyla ortaya konmaması gerekiyor. Bu yüzden de devletin bütün kaynak ve olanakları tekel-

rin çıkarları uğruna seferber edilirken tekel dışı sermayeye de yağmadan bazı paylar ayrılması zorunluluğu belirleniyor. Bütün bu uygulamalar tekelci sermayenin kısa vadeli çıkarlarının da korunmasına yönelik olduğu için tekel dışı sermayeye ayrılan paya tekelcilerin genellikle göz yumduğu görülüyor. Bazan, Türkiye'de olduğu gibi, bazı tekelcilerin çığlık edip bu uygulamalara karşı çıktığı ve "hep bana" dedikleri de oluyor. Bunlar, dışa bağımlı kapitalizmin az gelişmiş tekelcileri oldukları için Devlet baba kusurlarını görmezlikten geliyor.

TEKELCI DEVLET KAPITALİZMİ VE TÜRKİYE

Tekelci devlet kapitalizminin yaygınlaşmış yerleşmesi iktidarları kapitalist ülkelerde çok

büyük boyutlara ulaşmış. Ülkemiz henüz bu aşamanın geride kaldığı tekelleşme düzeyini tutamadığı için Türkiye'de tekelci devlet kapitalizminin egemenliğinden söz etmek güç. Ama inkâr edilemeyecek bir olgu da tekelcin gelişmesi ile birlikte Türkiye'de de tekelci devlet kapitalizmine özgü uygulamaların yerleşmesi ve yaygınlaşması. Tekellerle devletin bütünleşmesinin diğer toplumsal göstergeleri de, aynı yargıyı doğrular nitelikte. Siyasi gericiliğin alıp yürümesi ve militarizmin hortlanması olguları, ekonomik tabanlarının gerektirdiğinden çok daha yüksek düzeyde seyrediyorlar. Bürokrasi-tekelci ilişkisi hızla gelişmesini ve bir taraftan yüksek kademe bürokratlar tekelde çeşitli görevler alırken diğer taraftan da tekelcin mutemet adamları devlet aygıtında önem-

li kilit noktalarına getiriliyor. 31 Mart hükümetinin işbaşına gelmesiyle bu tür ilişkiler bütün açıklığıyla belirginleşti.

TEKELLER VE SAVAŞ SANAYİ

Bir diğer gösterge ise, tekelcin devlet siparişine dayanan üretime geçmek için yırtınmaları. Emperyalist ülkelerde tekel kârlarının en önemli kaynaklarından birisi olan devlet siparişleri, ülkemizde de savaş sanayi biçiminde gerçekleşmek üzere. Savaş sanayinin "hür teşebbüs" eyleye kurulması, ülkemizde tekelci devlet kapitalizminin hızla gelişmesini sağlayacak. Tekeller ürettikleri ölüm araçlarına hazır müşteri bulacak; devlet de "milli birlik ve beraberlik ruhu"nu gerçekleştirmek için

bu ölüm araçlarına en yüksek fiyatı vermekten kaçınmayacak.

TEŞVİK TEDBİRLERİ

Bu denli büyük çapta olmasa bile, büyük burjuvazinin zenginleştirilmesi için devletin uyguladığı politikannın ilginç örnekleri "teşvik tedbirleri" diye adlandırılan yağma mekanizmasında görülebiliyor. Bu mekanizmanın özünü oluşturan fikir, bazı yatırım ve ihracat girişimlerinin devlet tarafından ödüllendirilmesi. Ödüller çok çeşitli; akıllı kapitalistler, bir iş yapmakla bir kaç ödülden bir kazanabiliyorlar. Örneğin, işini kitabına uyduran bir kapitalist, kuracağı fabrika için gerekli makina, teçhizat ve hammaddeyi bir kuruş gümrük vergisi ödemediği ithal edebiliyor, fabrikasını yaptırırken bir kuruş inşaat vergisi vermiyor, aldığı kredilerde resim ve harç ödemiyor, yaptığı harcamaların yarısını gelir vergisi matrahından düşüyor, eğer ürettiği ürünü ihraç ederse ihracat vergisi de ödemiyor. Bütün bunlar şimdi yürürlükte olan "Teşvik Tedbirleri Mevzuatı"nın burjuvaziyeye tanıdığı ayrıcalıklar.

1967 yılından 1969 yılına kadar yürürlükte olan "Kalkınma Planının Uygulanması Esaslarına Dair Kanun" ise devlet kaynaklarının burjuvaziyeye en rezil biçimde peşkeş çekilmesini amaçladığı için Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edildi. Bu kanunla yüzüzlük o dereceye varılmıştı ki, burjuvaziyeye açılan para vermek için devlet bütçesine ayrı bir fon konulmuştu.

BASKA YOLLAR DA VAR

Bu kanunun iptalinden sonra "Teşvik Tedbirleri", oyunun çok açık etmeyen çeşitli kanunlar ve sayısız çok kabarcık karar, tebliğ ve listeler ile yürütülmeye başlandı. Teşvik edilecek girişimleri saptama yetkisinin önemli bir bölümü de Sanayi ve Tek-

TEKELCİ BAKANLIĞI'NDA TOPLANDI

Bu bürokratik mekanizmanın içinde çakılabilmek herkesin harcı değil. Durmadan değişen kararları, tebliğleri ve listeleri yorumlayıp, sonunda da teşvik belgesini verecek görevlendirilmiş bürokratlara ihtiyaç var. 31 Mart hükümetini oluşturan partiler arasında bürokrasinin bu kademelelerine atanacak kişileri seçme kavgasının bir nedeni de işte bu ihtiyaç. Hangi sermaye kesimleri bu kademelelere geçirir ise işlerini o denli kolay yürütecek, yağmadan o denli büyük pay alacak.

BUĞDAY FİYATLARI VE SERMAYE SINIFININ İÇ ÇELİŞKİLERİ

Geri kalmışlığın bir göstergesi de yoğun ekme tüketimi. Buğday, protein ihtiyacında, eti ikame eden önemli bir üründür. Bu Türkiye için de böyle. Son yıllarda gayri safi milli hasılda tarım ile sanayinin oranları kötü bir duruma geldi. Gene de tarımın ağırlığı hissediliyor. Sermaye sınıfı ve onun iktidarı da bunun farkında. Sermaye sınıfı, tarım sektörünün daha akılcı düzenlenmesinden yana olduğunu ağır topları aracılığıyla kamuoyuna açıklıyor. Nedeni açık. Yüksek saptanan taban fiyatları sermaye sınıfının diğer kesimini, özellikle sanayicileri etkiliyor. Buğdayda taban fiyatı saptanırken cepheciler, sanayicilerin önerilerini dikkate aldılar. Sonuç, geçen yıl Ecevit iktidarının saptadığı taban fiyattan 20-25 kuruşluk bir fazlalık.

Bu yıl için saptanan fiyatlar göre, geçen yıl kıyı bölgelerinde kiloosu 205 kuruş olan buğday 225 kuruşa, Trakya'da 215'den 235'e, Orta, Güney Doğu ve Doğu Anadolu'da ise 225 den 250 kuruşa yükseltildi. Geçen yıl, Ecevit iktidarında, buğday fiyatları, % 100

lük bir artışla 105 kuruş zam görürken cephe iktidarı : 11-12 lik bir artışı yeterli buldu.

Cephe iktidarını buna iten neden, sermaye sınıfının diğer kesimlerinden, özellikle sanayicilerden gelen ağır baskılardı. Sanayiciler ve ihracatçılar, taban fiyatlarının yalnız buğdayda değil, diğer ürünlerde de "politik amaçlarla değil, ekonomik amaçlarla" saptanmasını ısrarla istediler. Taban fiyatlarının yüksek tutulması, hazinenin açığa destekte bulunmasına yol açıyor. Hazine bu amaçla Merkez Bankası kaynaklarını kullanıyor. İç finansman sıkıntısı çeken büyük sanayi burjuvazisinin kredi olanakları ise bu nedenle sınırlanıyor.

Öte yandan, buğday üreticilerinden hangilerinin ürettiğini piyasaya sürdükleri, artık herkesçe biliniyor. Buğday taban fiyatları en çok büyük toprak sahiplerini ilgilendiriyor. CHP geçen yıl % 100 lük artış sağlarken bu konuda çok uyarıldı. Uyarılar dikkate alınmadı. Cepheciler, buğday taban fiyatlarını cüz'i artışlarla geçiştirirken acaba CHP'ye geçen yıl yapılan uyarılardan mı esleniyor. (!)

Bunu iddia edebilmek güç. Cepheciler sermaye sınıfının iç çelişkilerini belirli bir dengede tutmak ister. Nitekim dış piyasalarda buğday fiyatları düşerken (ki 160-175 kuruşa kadar düştü) içerde 20-25 kuruşluk da olsa bir artış sağlanması bunundetti. Üreticiler ise 285 kuruşluk bir taban fiyatı önermişlerdi. Bu öneri de gözönünde bulundurulursa cephecilerin bir dengeye ulaşma çabası ortaya çıkar.

Diğer yandan cepheciler iktidar olur olmaz, büyük toprak sahiplerine, gübre fiyatlarını düşürerek bir olanak sağlamışlardı. Şimdiki küçük artış, ikinci bir olanak olarak değerlendirilebilir. Cepheciler aynı zamanda, yeni bir öneriyle büyük toprak sahiplerinin karşısına çıkıyorlar. Hektar başına verim artırma olanaklarının zorlanması. Bu amaçla, yeni tür tohumluk sağlama, maki-nalaşmaya giderek ağırlık verme yollarını araştırıyorlar. Sermaye sınıfının diğer kesimleri de bundan yana. Vehbi Koç bu konuya uzun boylu değindi. Böylece bizim başına alınacak daha fazla ürün, taban fiyatları-

nın artışına gerek kalmadan e-le geçen parayı arttıracak. Ancak girdi maliyetleri ne olacak. Bu o kadar açık değil. Belki de şimdilik durumu geçiştirmek gerekiyor.

Bir de bu yılın iyi iklim koşulları, ürünün, ihtiyacın üzerinde oluşacağını gösteriyor. Buğdayda tahminler 13 milyon ton dolaylarında. Buna rağmen cepheciler ithalatta bulunmaya niyetli. Belirli bir stok bulundurma istiyorlar. Erbakan açıklama yaparken, bu yılki rekolteli olmasının gerekenin çok altında göstermeye dikkat etti. Buğday, Amerika'dan alınacak. Yüksek rekolteliye rağmen ithalata gidilmesinin gerçek nedeni Amerika'nın baskısı. Bahane de "savaş ihtimali".

Cepheciler, böyle bir çığırlığı gözlemlenir mi? Bunu zaman gösterecek. Bilinen o ki, buğday için saptanan taban fiyatı, diğer ürünlere bir gösterge. Büyük sanayi burjuvazisinin, taban fiyatlarının düşük tutulmaması görüşü, şimdilik geçerliliğini koruyor. Cephecilerin, ağırlıklarını sanayiciden yana koymakları kesinlikle söylenemez, ama Cephe'nin amacı çeşitli kesimleri birbirine düşürmeden "idare etmek".

metin
kazancı

ENERJİ BUNALIMINDAN ENERJİ AJANSINA

Dünya iki yıldır sermayeci düzenin sık sık geçirdiği bunalımlar dizisinden bir başkasını yaşamakta. Enerji ile ilgili olan bu bunalımdan kimi ülkeler zarar görürken, kimi ülkeler kazançlı çıktıkları kanısında ve bunun hesabını yapmaktalar.

1970-71 yıllarına kadar yeryüzünde enerji kaynağının önemli bir bölümünü oluşturan petrolün bu yıllara kadar üretim-tüketim dengesinde olduğu nu, yine aynı yıllara kadar petrol gereksinmesinin ülkeler için dımsel bir sorun olmaksızın karşılandığını bilmekteyiz.

Enerji bunalımının ilk tahminleri Nixon yönetiminin enerji politikasına getirmek istediği bir değişiklikte görüyoruz. 1971 yılında Kongre'ye yolladığı mesajda Nixon, Amerika Birleşik Devletleri'nin geleceğinin çok daha güvenli olması için en kısa zamanda yeni enerji kaynaklarına yönelmesi gereği üzerinde durmakta ve bu konuda etkin bir araştırma düzeninin kurulmasına çalışacağını bildirmekte idi. Gerçekten Nixon yakın bir gelecekte petrole dayalı bir enerji politikasının doğuracağı sakıncaları çok iyi görmekte ve ülke düzeyinde bir değişiklik önermekteydi. Yapılan hesapları 1970 hızıyla üretildiği takdirde Amerika'da 11 yıllık bir petrol rezervi olduğu anlaşılmıştı. (1). Ancak sorunun çözümü için çok önemli bir güçlüğü aşmak gerekiyor ki bu güçlük Amerikan sermayesinin egemenliğinde olan çok uluslu

büyük petrol şirketlerinin tutumlarından ileri geliyordu. Bir kere bu şirketler petrolün şimdilik yeterli kadar bol olduğunu bu kaynaktan vazgeçilmesinin elde ettikleri büyük kârlardan fedakarlık etmek anlamına geleceğini ileri sürerek strateji değişikliğine taraftar değildiler. Öte yandan oldukça pahalı olan yeni enerji kaynakları bulunması -özellikle nükleer enerji- ile ilgili araştırmalara para yatırmak istemiyorlardı. Kuşkusuz bu çok uluslu şirketler yeni enerji kaynağı kullanımına geçilmesi oymen petrolde olduğu gibi bu yeni olanlarda da söz sahibi olmak amacındaydılar. Ancak enerji kaynağı bulunması ile ilgili araştırma ve çalışmaların bütün maliyetini yüklemek niyetinde değildiler. Nitekim Nixon devrinde bu konuda yapılmakta olan araştırmalarda öncülüğü ve masraflı süreklilik olarak kamusal yönetim yüklenmişti. Bu strateji içinde Amerikan Hükümeti Baş Büyüklerin kârlarına dokunmaksızın değişikliğinin ilk bölümünü uygulamaya koydu ve petrol fiyatlarına ABD içinde varil 7-9 dolar arasında değişmek üzere taban fiyat uygulanmaya bağlandı (2).

Bir yandan pahalı hale gelen petrolün ülke içinde daha az kullanımını, dolayısıyla rezervi korumaya çalışırken, öte yandan yeni enerji kaynakları bulmaya dönük araştırmaları güdülemiş oluyordu. Bu arada kamusal araştırmalardan elde edilen sonuçların ücretsiz olarak çokuluslu petrol şirketlerine verilmesini öngören bir karar da benimsenmişti.

Köğüt üzerinde bu gerekçe, Amerika'nın enerji kaynağını büyük ölçüde petrole dayandırmanın gelecekte yaratacağı sakıncaları ilk gören ülke olması ile açıklamaktadır. Ancak ne var ki bunalımın temelinde liderlik ve birbirleri ile didişmek arasında olan gelişmiş kapitalist ülkelerin savaşları yatmaktadır.

Dünya pazarlarında Batı Avrupa ve Japonya'nın Amerika için ciddi ve yenilmesi güç birer rakip olmaları Amerika açısından tahammül edilmez bir hal almıştı. 1971 yılında doların devalüe edilmesi bardoğı tağiran son damla oldu. Bu arada Amerika petrol ihraç eden ülkelerle yürüttüğü görüşmelerde petrol fiyatları konusunda daha cesaretili davranılmasını öneriyor ve böyle bir girişimi destekleyeceğini de ima ediyordu. Kaldı ki Amerika'nın 9 dolarlık bir

taban fiyat uygulaması petrol üreten ülkeler için bir yeşil ışık idi (3). Beklenen fırsat 1973 Ekiminde başlayan Arap-İsrail çatışması ile geldi ve savaşın bitiminden iki ay sonra petrol ihraç eden ülkeler tek yönlü bir kararla petrol fiyatlarını varil 11,65 dolara çıkardılar. Böyle bir dönemin seçilmesi ile Amerika kendisi için çalışılan değil, hedef alınan bir ülke imajına kolayca oturabilecekti. Çünkü artırma kararı Arap-İsrail savaşının okabinde alınmış dünyanın Arapların Amerika ve İtali İsrail yanlısı ülkelere bir misilleme yapacağı beklediği döneme rastlatılmıştı. Bazı devletlerce operasyonunun değerlendirilmesi de bu yönde oldu. Kuşkusuz 1967'de Arap-İsrail savaşı sonrası böyle bir yöne gidilememiş olması çok düşündürüçüdür. Ve sorunun esasını 1967'de ne Japon-ya'nın, ne de Avrupa'nın Amerika için henüz ciddi bir tehlike olmadıkları noktasına getirmek zorunlu bir çıkarsama olacaktır.

Böylece belirgin olan bunalımın etkileri ve yarattığı tepki halen devam etmektedir. Hatta bugünlerde bunalımın yeni bir safhaya girmesiyle Türkiye de kriz sonrası istenilen yere oturtulmuş bulunmaktadır.

Dünya bunalımla birlikte üç büyük kampa ayrılmış bulunuyor: Petrol üretenler, petrol tüketen gelişmiş ülkeler ve üçüncü dünya ülkeleri. 1975 mart'ında Cezayir'de bir araya gelen petrol üreticisi ülkelere bizi de çok yakından ilgilendirmesi gereken yeni kararlar alınmış ve yeni stratejiler benimsenmiştir. Örneğin gelişmiş ülkelere teknoloji transferi karşılığında petrol verme Üçüncü dünya ülkelerine - daha düşük fiyatlı petrol satma alanları üzerinde durulmuş ve kararların bir ön önce uygulamaya konulması kararlaştırılmıştır.

Ancak öte yandan kapitalist dünya Amerika'nın gerçek liderliği altında örgütlenmiş ve Enerji Ajansı ile yeni bir örgüt kurmuştur. Bu örgüte Fransa girmemiştir. Amerika'nın toplam 58 ayı bulunmaktadır ve Türkiye kendisine verilen 4 oyla üyelik beyanamesini imzalamış bulunmaktadır. Kimi görüşe göre Türkiye ısrarla Ajansa üye olmaya davet edilmiş, kimi görüşe göre de Türkiye ileri görüşlü hariciyecileri aracılığıyla ilerde petrolsüz kalma tehlikesini bertaraf etmek için Ajansa girme başarısını sağlamıştır. Daha önce Irak ve Libya'dan ucuz fiyatla petrol aldığımız ve almaya devam edeceğimiz gerekçe si karşısında Türkiye'nin Ajansa üye olma nedenini açıklamak olmaksızdır. Sözde üretici ülkeler karşısında güç almayı sağlayacak Enerji Ajansı, üyelerine süreklilik petrole sağlama olanakları verecektir. Oysa bu örgüt aracılığıyla Amerika, tehlikeye giren liderliğini sürdürmüş olmakta, hem de sahip olduğu 58 ayı fiyatları bu kez herkesi bağlayacak biçimde empoze edebilecek gücüne erişmektedir. Türkiye Enerji Ajansını seçmekle, yerinin tekralci sermayenin at oynattığı kesim olduğunu bir kez daha açıklamış olmaktadır. 27 Mayıs günü Enerji Ajansının Paris'te yaptığı toplantıda Kissinger'in belirttiğine göre, sanık tasada ve kıvançta birlikte imiş gibi gelişirken hep birlikte, batarsak yine hep birlikte Enerji Ajansıyla beraber batacağız.

(1) Comité professionnel du Pétrole, Annuaire 1972, Paris, s.13

(2) Frank ELLİS (Ed.), OI and Development, I. D. S. B., Ekim 1974, Londra, s.8 vd.

(3) Le Monde Diplomatique, Nisan, 1975, s.4

TEŞVİK BELGESİ NASIL ALINIR?

Teşvik belgelerinin verilmesine temel teşkil eden şey, yatırım projesinin "yapılabilirlik" raporunun bazı koşullara uygun olması. Bu raporda, Bakanlar Kurulu kararlarına uygun davranılacağı "vaadedilirse" teşvik belgesi almak son derece kolay bir iş. Ondan sonra gelsin ayrıcalıklar. Raporları değerlendiren bakanlığın bu değerlendirme işleminin ciddi biçimde yaptığını söylemek imkânsız. Örneğin, yılda 5 milyon tona yakın yağ, 4 milyon tona yakın binter, 9 milyon ton kapçık ve 13 milyon ton küspe üreteceğini ve bütün bunları 37 milyon liralık yatırım ile gerçekleştireceğini iddia eden bir firmaya % 100 gümrük indirimi ve % 50 yatırım indirimi uygulanabiliyor. Bu işin yapılabilirliği değil, yapılamazlığı

ortada Türkiye'nin toplam suni yem üretimi 400 bin tona ulaşmamışken bunun 30 katından çoğunu ve ek olarak da 18 milyon ton başka ürün üreteceğini "vaadeden" bir firma teşvik belgesi alıyor. Konya'da kurulan bir diğer şirket, 10.2 milyon lira sermaye ile yılda 34 milyon metreküp yonga levha üreteceğini söylüyor ve hemen teşvik belgesi alıyor. Türkiye'nin yıllık toplam yonga levha üretimi ise ancak 48 bin metreküp. Bir diğer örnek de Ankara'dan. Açık gözün biri 19 milyon sermaye ile yılda 7.5 milyon adet çeşitli tipte su pompası imal edeceğini iddia ediyor ve teşvik belgesi sağlıyor. Halbuki, Türkiye'de yılda 20 bin tane bile su pompası yapılamıyor. Bu örnekler, teşvik belgesi verilirken uygulanan kıstasların ne denli

saçma olduğunu gösteriyor.

KİMSE İNANIVOR MU?

Teşvik belgesini veren Bakanlık işin saçmalığını bilmiyor mu diye bir soru akla gelecek olursa cevabı belli: Elbette biliyor ama tekel-tekel dışı sermaye arasındaki ilişkileri bozmamak gerek. Tekellere o kadar ayrıcalık tanınırken burjuvazinin diğer katmanlarının sesinin çıkmamasını sağlamak gerek. Tekel dışı sermayenin de ağzına bir parmak bal çalıp "işte siz de yağmaya ortaksınız" fikrini yerleştirmek gerek. Bu projeler nasıl olsa gerçekleştirilmeyeceği için tekelere rakip yaratma tehlikesi yok.

DPT'NİN ARAŞTIRMASI

Devlet Planlama Teşkilatı tarafından yapılan bir araştır-

manın bulguları bu açıdan çok ilginç. 1968-1975 yılları arasında teşvik belgesi alan 1320 yatırım projesinden 207 tanesi ne finansman sorunlarını çözebilmişler ne de projelerini gerçekleştirmek yolunda bir harcama yapmışlar. Bu firmaların tümü küçük ve yeni şirketler; ya da son zamanlarda mantar gibi türeyen halka açık şirketler. Araştırmanın bu konuda vardığı sonuç, bu 207 projenin gerçekleştirilme şansının olmadığı yolunda. Yani, tekellemenin hızla geliştirdiği ülkemizde, teşvik tedbirleriyle destekleneseler bile, küçük firmaların başarısı kazanma olasılığı yok. Bu da, hem burjuvazinin "sermayenin demokratikleştirilip ülkeyetin yaygınlaştırılması" masalının, hem de sosyal demokrasinin "halk sektörü"

yutturmacasının gerçek yüzünü sergiliyor.

Araştırmanın ortaya çıkardığı bir diğer nokta da, teşvik tedbirlerinden yararlanan firmaların arasında yarımlardan aslan payını alan üretim kolunun tekelci sanayii olması. Henüz üretime geçmemiş, fakat üretime başlamak için her türlü hazırlığını tamamlamış 253 firmadan 69'u tekelci kolunda. Bu firmaların teşvik tedbirleriyle gerçekleştirdikleri sabit sermaye yatırımları ise 9 milyar lıradan fazla. Teşvik tedbirlerinden yararlanan tekelci firmaların arasında baş tekelci Halit Narin'in firmaları da var. Devletin sağladığı ayrıcalıklardan yararlanan ve kapitalizmi savunma arasındaki doğrudan ilski de herhalde böylece en somut biçimini alıyor.

DÜNYADA YÜRÜYÜŞ

HASTA ADAM, DEMİREL'E ELİNİ UZATACAK MI ?

NATO'YU NE YAPMALI ?

Demirel Brüksel'e gitti gel-di. YÜRÜYÜŞ dizgiye girdiği sıralarda Brüksel görüşmele-ri daha yeni başlamıştı. Has-ta adamın başucundaki konsül-tasyon yeni açılmıştı.

Türkiye'de gittikçe yalnız-laşan MC'nin başı, Amerika-lı ve Avrupa'lı dost ve mütte-fikleriyle sermaye adına pa-zarlığa oturmaktadır.

«HASTA ADAM»

Amerika'lılar sıkıya geldik-leri zaman dünyada "hasta a-dam"lar keşfetmeye meraklı-lar. Fakat bugün dünyanın asıl hasta adamı NATO'dan başkası de-ğil. Bir insanın hasta olma-sı için bütün organlarının işle-mez hale gelmesi gerekmez. Birkaç organın müzmin bir hastalığa tutulması bütün vü-cudunun işlemini bozar. NATO'nun bugünkü durumu da böyle.

Bugün NATO'nun Güneydoğu kanadı tam bir bunalım içinde-dir. Atlantik sahilindeki Portekiz NATO'nun siyasi yöre-nin kırımını temsil eder. Fransa ve Yunanistan artık NATO-nun askeri yapısı içinde de-ğil-lerdir. İngiltere ve İtalya, ekonomik ve siyasi bunalım-larla çalkalanmaktadır. Fransa da ve İtalya'da siyasi iktida-rın demokratik güçlerin lehine el değiştirmesi çok yakın bir ihtimal halini almıştır.

NATO'nun "dolaşım sistem'i" de iyice aksamaktadır. Silah-lanmanın finansmanı ve stan-dardizasyonu nasıl düzenlene-cektir? Silahlı kuvvetlerin ko-ordinasyonu nasıl sağlanma-lıdır? NATO üyesi ülkelerin ekonomik politikaları arasın-daki çatışmalar sürüp gidecek midir? Enerji ve ham madde sorunları nasıl çözülecektir?

P RTEKİZ'DEN İNGİLTERE'YE

İşte NATO üyesi ülkelerin devlet ve hükümet başkanları Brüksel'de bu sorunları nasıl çözeceklerini konuşuyorlar.

Amerika ve NATO'lu mütte-fikleri, Portekiz sorununu az çok "bitmiş" olarak görmekte-dirler. Portekiz NATO'dan kısa bir süre içinde çekilme-yecektir. Fakat, NATO plan-larının uygulanmasında Portekiz'den eskisi gibi yararlan-mak artık olanaksızdır. NATO Portekiz'den beklediği yüküm-lülüklerin başka üyeler eliyle gerçekleştirilmesine çalış-maktadır. Portekiz, belki de NATO eliyle fiilen NATO dışına çıkarılacaktır.

Portekiz'in doğurduğu boş-luğu gidermek için Amerika İspanya'yı NATO'ya aldırma-ya çalışmıştır. Franco da, ülke içinde zorlaşan durumunu düzeltmek için bunda yarar görmektedir. Fakat Amerika bu konuda Avrupa'lı müttefik-

MC SÖZCÜSÜ BASIN, BRÜKSEL'DEKİ TAVİZ ALIŞ VERİŞİNE KAMUOYU OLUŞTURMA ÇABASINDA. "ARABULUCULUK" ADINA SERMAYENİN SÖZCÜLÜĞÜNÜ YAPAN BAZI YAYIN ORGANLARI DEMİREL'İN İŞİNİ KOLAYLAŞTIRMAYA ÇALIŞIYORLAR.

leri arasında oybirliği sağla-yamamıştır.

Avrupa'daki ekonomik ve siyasi istikrarsızlık, bir Avrupa birliğinin gerçekleştiril-mesini iyice olanaksız hale ge-tirmektedir. Birkaç üyenin güçlü olması bu iş için yeter-li değildir. İngiliz "Times", bu durumu, "NATO'nun, At-lantik'in her iki yanında inanç tazelemesi gerekli" diyerek özetlemektedir. Amerikan US News and World Report ise, İngiltere'den, "Atlantik ittifak-ının en hasta üyesi" diye söz etmektedir.

SİLAHLARIN GÖLGESİ

Amerika için dünyanın en önemli bölgesi artık Avrupa'dır. Amerikan emperyalizmi-nin Avrupa'daki çıkarları hem sayıca, hem nitelikçe yoğun-laşmıştır. ABD, Avrupa'lı müttefiklerinin silahlanma masraflarını arttırmalarını, daha verimli bir esgüdüm sağlamalarını istemektedir. 22 Mayıs'taki Savunma Plan-lama Komitesi toplantısında, savunma masraflarının 1982 ye kadar giderek artırılması, bu artışın bazı ülkelerde yüz-de 15'li bulması kararlaştırıl-mıştır.

Amerika, konvansiyonel sila-hların standartlaştırılmasını ve Amerikan standartları-nın kabulünü de istemektedir. Savunma Planlama toplantısın-da ABD Savunma Bakanı, Av-rupa'lı müttefiklerini tanesi

15 milyon dolar olan yeni Bo-eing-707'ler almaya ikna et-miştir. Aynı toplantıda Avru-pa'lı üyeler, hava alanlarının modernizasyonu için 1,5 mil-yar dolar ayırmayı kabul et-mişlerdir. Ne var ki, NATO-nun Avrupa'lı üyeleri, silah sanayi akımının yalnız Ame-rika'dan Avrupa'ya doğru ol-masına karşı çıkmaktadırlar. Bazı üyeler, aralarında kon-sorsiyumlar oluşturma yolu-na girmişlerdir. Amerikan ve Avrupa'lı silah tükelleri ara-sındaki mücadele bugün iyice kızışmıştır.

DEMİREL'İN KİLOLARI

Brüksel toplantılarının Tür-kiye için en önemli yanı, NA-TO'nun Güneydoğu kanadı so-runudur. Brüksel'de ele ali-nan konuların başında, Yuna-nistan'ın yeniden NATO'nun askeri yapısına alınmasının yolları, Türk-Yunan anlaş-mazlığının Ege'deki NATO u-laşımının önüne çıkardığı en-geller, Amerikan silah am-bargosunun kaldırılması, Tür-kiye'nin silah ihtiyacının kar-sılanması sorunu gelmektedir. Bu sorunlar Demirel'e kilo verdirecek kadar ağırdır.

Brüksel toplantılarında NA-TO üyeleri Yunanistan'a kar-şı nazik davranmaya özel dikkat göstermektedirler. Yunanistan askeri yapıdan çekildikten sonra, Türkiye, E-ge'deki deniz ve hava sorum-luluğunu birçok defa NATO

LUNS, DEMİREL'İN TAVİZ DİPLOMASİSİNİ ÖZETLEDİ: "DEMİREL ÖZEL KONUŞMALARINDA RESMİ DEMEÇLERİNDEN DAHA ANLAYIŞLI"

TÜRKİYE'NİN AMERİKA İÇİN ÖNEMİNİ KAYBETMESİ DEMİREL'İ ZOR DURUMDA BIRAKTIYOR. DEMİREL, AMERİKAN "YARDIM"ININ BİR BASKI ARACI OLARAK UYGULANDIĞINI KABUL ETMEK ZORUNDA KALYOR.

organlarına götürmüş, fakat her defasında geri çevrilmiş-tir. Türkiye'nin Yunanistan-daki altyapı yatırımlarının durdurulması önerisi kesin bir dille reddedilmiştir.

Silah ambargosu sorunu ise Türk hükümeti için en ö-nemli sorundur. Silah ambar-gosunun Türkiye'nin askeri potansiyelini azalttığı en yet-kili ağızlarla ifade edilmekte-dir. Ambargonun konmasın-dan bu yana NATO çevreleri Türkiye'nin silah ihtiyacının diğer NATO üyelerinden sağ-lanması konusunda çalışır gö-rünmüşlerdir. Fakat bugüne kadar ciddi bir sonuç alınma-mıştır. Demirel'in Almanya, Belçika ve Lüksemburg baş-bakanlarıyla yapacağı görüş-melerde bu soruna ele alınacak-tır. Çünkü bu konuda son ve asıl karar, üye ülkelerin hü-kümetlerine kalmaktadır.

Burada bir noktaya dikkat etmek gerekir. Amerikan sila-h ambargosu, ABD'nin Tür-kiye'ye olan ihtiyacının azal-dığını kanıtlamıştır. Türkiye-nin Amerikan standartlarıyla silahlanmasının eskisi kadar önem taşımadığı ortaya çıkmıştır. Bazıları bunu Ameri-kan stratejisinde bir gelişki olarak görmektedirler. Oysa, ABD'nin özellikle İran'la ara-sında kurduğu son "köprü" Türkiye'nin önemini azaltmak-tadır. Türkiye şimdi Avrupa standartlarıyla silahlanmaya zorlanmaktadır. Böylece Tür-kiye silah tükelleri arasın-daki rekabetin ortasına atılmak-tadır. Savunma sistemimiz, bir kere daha rüzgârın estiği yönde eğdirilmiştir.

PAZARLIĞIN KADERİ

Demirel'in silah ambargosu konusunda yeni bir söz alarak Türkiye'ye dönmeye beklen-mez. ABD ve NATO'lu mütte-fikleri, Yunanistan'ı güvendi-recek her türlü davranıştan çekineceklerdir.

Demirel, tavizler karşılı-

ğında bazı şeyler koparmaya çalışacaktır. Ancak, Demirel'in Kıbrıs ve Ege sorunlarındaki taviz vermesi kolay de-ğildir. Bir kere, Türkiye'de halk oyu Amerika'nın Türkiye'ye karşı baskı yaptığını açıkça görmektedir. MC'nin bütün propagandası, ABD ile Türki-ye arasındaki ilişkilerin dost-luk çerçevesinde değil, "pa-zarlık" çerçevesinde yürüdü-ğünü gizleyememektedir. İkinci-si, Demirel'in, ABD'ye kar-şı verilecek tavizler konusun-da ülke içinde bir oybirliği sağlayamayacağı ortaya çık-mıştır. Üçüncüsü, Yunanistan'ın NATO'ya geri dönmesi NATO için Türkiye'nin NATO'ya kafa tutmasından daha önem-lidir. Avrupalı NATO üyeleri ağırlıklarını Yunanistan'dan yana koyacaklardır.

LÜBNAN:

Lübnan'da aylardır düzen-lenen faşist komünson son perdesi geçtiğimiz hafta için-de sahnelendi. Gericilerin faş-ist komünsonu fırsat bilen İsrail de Güney Lübnan'da yeni bir temizlik hareketına girişti.

Lübnan'da Falanjist Parti'nin saldırıları son ay içinde yoğunlaşmıştır. Ülke bir içsa-vaşın eşliğine getirildi. Oyun-son sahnesi, bir maliyeciler olan gerici general Nurettin Rifai'nin başkanlığında bir askerî hükümetin kurulmasıyla sahnelendi. Bunu izleyen gün içinde İsrail Aita El-Sab köyüne havadan ve karadan saldırıya geçti.

Askerî bir hükümetin kurul-ması, sağın ötedenberi yaptığ-ı provokasyonlarla hazırlanı-yordu. Plan, Falanjist Parti lideri Pierre Gemayel ve Ulusal Liberal Parti lideri Camille Chamoun tarafindan çizili-yordu. Camille Chamoun, Gü-ney Lübnan'da balıklık teke-

mehmet
aközer

DEMİREL'İN YALNIZLIĞI

Cephe birliği yapanların yalnız olmaları beklenir. Bir araya getirildikleri güçlerin desteğine dayanarak rahatça politikalarını yürütecekleri varsayılır. Kimileri, MC'nin hükümet olmasıyla dış politikada da aynı rahatlıkla davranacağına umuyordu.

Oysa, Milliyetçi Cephe, sermayenin yalnızlığını ortadan kaldıramamıştır. Sermaye, ancak toplumun diğer bazı kesimlerini arkasına alarak, bazı kesimlerini de tarafsız kılarak güçlü olabilir. Türkiye'de sermaye cephesi bu yarı yerine getirememiştir. Cephe birliği, sermayeyi yalnızlığından kurtarmamakta, yalnızlığını iyice yüzüne vurmaktadır. Milliyetçi Cephe'yi, iç politikada zorbalığa ve şantajcılığa, dış politikada da gizliliğe ve demagojiye iten budur.

Milliyetçi Cephe'yi kısa vadeli aynamak zorunda bırakan yine bu yalnızlığıdır. Fakat için bir de öbür yüzünü görmek gerekir. Yalnızlık, cepheyi köklü sorunlara elalecele çözümler aramak zorunda da bırakmaktadır. Bir yandan önemli girişimlerine şüpheli kıtlar bulmakta, öbür yandan da köklü sorunları el çabukluğuna getirmeye bakmaktadır.

Bu politikanın başarılı olması, cephenin yalnızlığını duymamasına bağlıdır. Mühafizeler ve sessiz kalmayı tercih edenleri etkisiz kıldığı, kendisine ortak edebildiği süreç amaçlarına ulaşabileceğinin kendisi de farkındadır. Bu yüzden, kendisine elini uzatanın kolunu kapma taktikğine başvurmuştur.

MC'nin dış politikasının da özeti budur. MC bugün iki yönlü oynuyor. Oyunun birinci yönü dış dökük. Sorun, yalnızlığını gideme sorunu. Amerika'ya istediklerini vererek ve karşılığında onun desteğini alarak MC yalnızlığını sürdürmeye çalışmaktadır. Sermaye, blok halinde iktidarda kalmak, kalabilmek için her zaman dış desteğe muhtaç. MC'nin dış politikasının ikinci yönü ise içe dökük. MC, açık bir şekilde, "dış politikayı iç politikaya alet" etmektedir. Yine yalnızlığını gidermek için.

Bu konuda MC'nin şansını ve şanssızlığını iyi değerlendirmek gerekiyor. Bununla şanssız olduğu söylenemez. El çabukluğu yöntemi bugün Amerika'nın kısa dönemli istekleriyle çalışmaktadır. Amerikan dış politikasındaki bu nalmın karşılığında, Amerika'nın Avrupa'daki "dost ve müttefik"lerini olan ilişkilerini düzeltilmesine, pekiştirilmesine bağlı Bu sorunların en önemli sorunu Bu yüzden Kissinger'in son kez Türkiye'ye gelişi her zamankinden daha önemliydi. Kissinger'in son gelişinde hem hazırlıklı hem de umutlu olduğu gözlerden kaçmadı. Türkiye'deki ilk sözleri şu oldu: "Dostlarımızı terketmeyeceğiz. ABD Türkiye'yi değerli bir dost saymaktadır. Türkiye ile normal savunma ilişkilerimizi tekrar kurma yönünde gelişmeyi sağlamak için bütün çabayı harcayacağız". Böylece Kissinger, ilk kez Demirel'in önünde "normal savunma ilişkilerinin tekrar kurulmasını gerektirecek kadar bazıldığını" itiraf ediyordu. Çünkü bu davranışın giderilmesinden umutlu. Bu sözleri Kissinger'in MC'ye ittifakı olarak değerlendirilmek gerek. MC sözcüsü basın bu ittifakı karşılıksız bırakmadı. Bu sözleri karşı karşıya manşet yapar.

MC'nin şanssızlığı ise, yalnızlığını ve başvurduğu taktikği gizleyememesidir. Kollarını kopmak için ellerini istedikleri bu taktikği zamanında görmüşlerdir.

Taktik basittir. İlk adım MC'yi barış koahmanı gibi göstermektir. Özellikle tarafsızların ve desteğini aradığı kitlelerin gözünde. Taktikğin ikinci adımı, verilecek tavizleri CHP'nin sırtına yüklemektir. Amerika, tavizleri Ecevit'ten koparmaya çalışıyor havası yaratılacaktır. Anahtar Ecevit'in eline verilip kaçılacak, bir taşla iki kuş vurulacaktır. Böylece "milliyetçilik" de kimselere bırakılmayacaktır. Bunun adı, "milli birlik ve beraberlik ruhu" olacaktır.

Bu taktikğin açığa çıkarılmasında İlerici basının payı büyük oldu. "Milli birlik ve beraberlik ruhu" sloganının nasıl sürdürüldüğünü göstermekte İlerici basın görevini yerine getirdi. MC ile CHP arasında "arabulucu" rolüne girerek isteyenler başarılı olmadı. MC ile aynı rotaya girmesi için CHP'ye baskı yapılmadığını İlerici basın seslerini duyuramadılar. Ecevit cepheyi açıklığa çağırınca MC'nin yelkenleri indi. Kissinger geriye hazırlıksız ve umutsuz döndü.

Saçın sözcülerini çelişiklere düşüren, MC taktikğinin ikili olmasından başka birşey değil. Bir yandan MC'nin barışçılığını öveceksiniz. MC'yi, "milli birliğe dayalı kararlı hükümet" olarak göstereceksiniz. Arkasından, MC'den taviz alamayan Kissinger Ecevit'e başvurdu diye manşet atacaksınız. Kissinger'in Demirel'den kopardığı tavizleri açıklayanlara ateş püsküreceksiniz. Dış politikada açıklık ancak savaş döneminde olur, barış döneminde ince diplomasi yürütülür, herşey açıklanmaz diye de inciler dizeceksiniz. Kissinger'e Demirel'in verdiği tavizleri Ecevit onaylamayınca, onu da milli birliği bilmekle, dış politikayı iç politika için sürdürmekle suçlayacaksınız. Ve Kissinger'in eli bağ dönmelerini Demirel'in taviz vermekte kararlı olmasına vehmedeceksiniz. Fakat Türkiye ile Amerika'nın arasında açan yine Ecevit olacak. İşte MC sözcüsü basının bir haftalık öyküsü.

Kuşkusuz MC'yi çelişiklerden kurtarmak İlericilerin işi değildir. İlericilerin işi, MC'yi yalnızlığı içine daha da gömmektir. Yalnızlık MC'nin çelişiklerini artıracak, iki yüzü açığa çıkıncaya Cephe'nin gerçek yüzü daha iyi gözükacaktır. Artık çelişiklerinden kurtulsa bile, bu kez oynayacak kozu kalmayacaktır.

MC'nin şimdiki başvuracağı taktik, kendi yalnızlığını bağkalarını üzerüne atarak olacak. Türkiye'nin dünyadaki yalnızlığından İlericilerin sorumlu tutmaya çalışacak. Demirel'in Brüksel'e gidip "artık Türkiye yalnız olmayacaktır" diye kutladığı gibi. MC kafasına göre, Türkiye'nin yalnızlığından kurtulmasını Amerikan silah ambargosunun kaldırılması demektir. Oysa bu yalnızlık sadece sermayenin yalnızlığıdır. Sermaye, Türkiye'nin sorunlarını çözecek cesareti kendisinde bulamamaktadır. Şimdi de, el çabukluğuna getiremediği sorunların sürüncemede kalmasını İlericilere ödetmeye çalışacaktır.

Bu oyun bzmakla görevli olanların bir noktayı unutmaması gerekir. MC'nin bütün taktikleri güçsüzlüğünden ve yalnızlığından kaynaklanmaktadır. Bu yüzden de hep "tehditkar" bir üslup kullanıyor. Bu tehditler etkisiz kılmak için, onlara kulak asmamak, üze gitmemek yetecektir. Çünkü sermaye cephesi yalnızdır ve halkın desteğine sahip değildir.

FAŞİZMİN TIRMANMA HAREKETİ

İlan ele geçiren şirketin en yüksek yöneticisi idi. Falanjlara ağır saldırılar yapılarak, sonunda bir askeri hükümetin kurulmasıyla sonuçlanan olayları kışkırttı ve yine 23 Mayıs'ta hükümete gelen askerlerdi.

Şubat ayında, üç büyük kentte, balık tekelini protesto eden halkın üzerine hükümet kuvvetleri sürüldü. Saida'da 30 kişi öldü. Sağcı güçler hristiyan azınlıkla müslüman çoğunluk arasındaki uzlaşmazlığı kışkırtmaya çalışıyordu. Ülkedeki hristiyan azınlık arasından devşirilen 5 bin Falanjist milis, Nisan'da ülkedeki Filistin direnişçilerine karşı saldırıya geçti. Hedef yalnız Filistin direnişçileri değildi. Saldırıları, ülkedeki tüm İlericilere yöneltiyordu. Bir iç savaş çıkarılarak, sermayenin uzun süredir özlemini çektiği "güçlü" hükümete yol açılacaktı.

Lübnan'daki mültelci kamplarında yaşayan Filistin dire-

nişçileri Lübnan hükümetine karşı bugüne kadar hiçbir şiddet hareketine girişmemişlerdi. Filistinliler, 1970'te Amman'da 10 bin Filistinlinin katledilmesine yol açan olayları unutmamışlardı. Demek ki Lübnan olaylarının başka nedenleri vardı. Orta Doğu'daki son mali bunalımdan büyük ölçüde etkilenmişti. Sonuç olarak toplumsal hareketlerin gücü artmıştı. Lübnan Komünist Partisi ve İlerici Sosyalist Parti'nin çevreindeki İlerici Güçler Cephesinde toplanan örgütlerin etkisi artıyordu.

Ayrıca bu yılın başlarında Kissinger'in Orta Doğu'daki "adım adım barış" politikası fiyaskoyla sonuçlanmıştı. Amerika, Arap rejimleriyle Filistin direniş hareketinin arasını açmayı başaramamıştı. Filistin Direniş hareketini etkisiz hale getirmek ABD için bir zorunluluktaki. 1970 Eylülünde Kral Hüseyin'i Fi-

listinlileri katletmeye kışkırtan Ürdün büyükelçisinden başkası değildi. Şimdi de Lübnan'da aynı oyun oynanmakta idi.

9 Mayıs'ta hükümetteki altı sağcı bakan istifa etti. Sağcı bakanlar, Falanjlarla Filistinliler arasındaki çatışmalarda ordunun "tarafsız" kalmasını eleştiriyorlardı. 12 Mayıs'ta bir İsrail birliği Güney Lübnan'a girerek 5 kişiyi kaçırdı. Kaçırılanlar arasında, Lübnan Komünist Partisi güney bölgesi yöneticilerinden Ahmet Murat da vardı. Aynı gün 2 sağcı bakan daha istifa etti. İstifaların amacı, Başbakan Raşit Sulhu'yu çekilmek zorunda bırakmaktır.

18'inde İsrail kuvvetleriyle yeni çatışmalar oldu. İsrail saldırılarına Lübnanlı gerillelerin amaçları aynıydı. 20 Mayıs'ta sonra Beyrut'ta Falanjist milislerle Filistin direnişçileri arasındaki çatışmalar hızlandı. 22'sinde Beyrut'ta haik vıyecek dükkânlarına

saldırdı. 23'ünde güvenlik kuvvetlerine zor kullanma emri verildi. Falanjlar Beyrut işçi mahallelerine vefilistinlilerin kamplarına saldırıyorlardı.

22'sinde ülkede İlerici partilerin çağrısıyla genel greve gidildi. İlerici güçler bir bildiryle taleplerini açıkladılar. Talepler şunlardı: Kurumların demokratlaşmasını sağlayacak bir siyasal reformun gerçekleştirilmesi; siyonist düşmana karşı verilen ortak Arap mücahadesinin gerektirdiği bağlanılara baskı gösterilmesi; Filistin davasının bütünyle desteklenmesi; ordunun siyasal iktidarda tabi olmasını ve safında gerçek bir dengeyi kurulmasını sağlayacak yasa değişiklikleri; iç güvenlik kuvvetlerinin güçlendirilmesi; mali, ekonomik ve toplumsal durumu iyileştirecek tedbirlerin alınması.

23'ü Genel Devlet Başkanı Franji Ceneral Rifai'yi hükümeti kurmakla görevlendirdi. Hükümetin tek sivil başkanı, Middle East Airline'in yürütücülerinden ve Intra Holding'in başkanı idi. İlan edilen ateş-

kes tam tersi sonuç verdi. Falanjlara karşı çarpışmaların arasını müslümanlar da katıldı. İlerici Güçler Cephesi hükümeti istifaya çağırdu. Lübnan müfütüsü de bu çağrıya katıldı. İlerici Sosyalist Parti, Müslüman politikacı Raşid Karami'yi hükümet başkanlığına önerdi. Franji bunu reddetti. Lübnan'a saldırıya geçti.

İlerici güçlerin büyük direniş karşısında Nurettin Rifai 26'sında istifa etmek zorunda kaldı. İstifa üzerine İlerici partiler halkı çatışmaları durdurmaya çağırdu. Bu çağrıya Filistin direnişçileri de katıldı. Devlet Başkanı bu kez Raşid Karami'yi hükümeti kurmakla görevlendirdi. Çatışmaların kısa kesilmesi Karami'nin atanmasının geniş siyasal çevrelerde görüldüğü kabulü gösteriyordu.

Lübnan'da faşist tehlike bugün için savuşturuldu. Fakat asıl önemli olan bu başarının sürekliliğidir. İsrail saldırılarının ve Amerika'nın efendisinin faşistleri beslemekten vazgeçmeleri beklenemez.

SİMONOV:

**"KÜLTÜR VE EDEBİYATLARIMIZI
KARŞILIKLI OLARAK
TANITMAK İÇİN
ELİMİZDEN GELENI
YAPMAYA HAZIRIZ"**

YERYÜZÜ TÜRKÜLERİ

TÜRKİYE 1975

**bir sis gibi iniyor gece
bir sis gibi sinsice yayılarak
boraksı-demiri-pamuğu harmanlıyarak
yükleyip ölümü terkisine usulca**

**bir çiçek pastacısına süngü çıkarıp
bir serçenin ötüşüne
bir dergideki şiirin sözcüklerine
zincir şakırdatıp, zindan hazırlayarak**

**gökyüzünden maviler giyinen grevci arkadaşa pranga adayıp
seher selamına keleğçe takarak
sızıyı ve ılgıncayı şah belleyip, cinayeti taç yapıp başına
bir sis gibi iniyor gece, vahşeti kendine koldaş yaparık**

tekin sönmez

Ünlü Sovyet yazarı Simonov 26 Mayıs günü Ankara'da bir basın toplantısı yaptı. Bir yayınevini çağrılısı olarak Türkiye'de bulunan yazar, toplantıyı açış konuşmasında özetle şunları söyledi:

"Bizim için önemli olan Türk aydınları ve yazarları ile ilişki kurmak ve bu ilişkileri geliştirmektir. Türkiye'ye ilk Sovyet yazarlar kurulu 1965'te gelmişti. Ben de bu kurulun içindeydim. Aynı yıl, ilk Türk yazarlar kurulu da Sovyetler Birliği'ne geldi: Aziz Nesin, Yaşar Kemal, Melih Cevdet Anday. Son 10 yıl içinde 30 kadar Türk edebiyatçısı ülkeye geldi. Bizim yazarlarımız da Türkiye'ye geliyorlar. Bu arada karşılıklı olarak çok kitap yayımlandı. Bizde en çok Türk romancılarımızın kitapları çıkmış şimdiye kadar; özellikle Orhan Kemal, Kemal Tahir ve Yaşar Kemal'in romanları. Biz Sovyet okuyucusunun dikkatini Türk edebiyatına çekmek istiyoruz. Bunun için antolojiler yayımlanıyor. İki yıl önce yirmilerin Türk hikâyesi antolojisi çıkmıştı. Bugünlerde de çağdaş Türk hikâyeleri antolojisi çıkacak. Sonra, Rusça çevirisini okuduğum ve çok iyi bulduğum dört şairimizin şiirlerini bir araya getiren bir kitap çıktı: Dağlarca, Oktay Rifat, Rifat Ilgaz, Ahmed Arif. Bir de genç Türk şairleri antolojisi yayımlandı. Bu da ilginç bir olay. Çünkü bizim gençliğimizin Türk gençliğine ilgi duyduğunu gösteriyor.

Ben, yalnız yazar olarak değil, Sovyet Yazarlar Birliği Sekreteri olarak şunu söyleyebilirim ki, kültür ve edebiyatlarımızı karşılıklı olarak tanıtmak için elimizden geleni yapmaya hazırız. Bu iki taraf için de yararlı olur sanıyorum. Edebiyatı bir yana bırakalım, halklarımız birbirini daha iyi anlasın. Ayrıca, böyle karşılıklı tanışmalar yalnız iki ülke için değil, bütün dünya edebiyatı için yararlıdır. Biz barış uğrunda savaşıyoruz. Her insan, barış uğrunda küçük de olsa bir şey yapmalı. O zaman dünyada barış olacak."

Daha sonra, Konstantin Simonov kendisine sorulan soruları cevaplandırdı:

● Soru: Sosyalist gerçekçilik hakkında ne düşünüyorsunuz? Serpilin, Tanya, Sintsof'olumlu kahraman" sayılabilirler mi?

● Cevap: Bana göre, yazar hayatı düşünmeli; daha sonra eleştirmenlerin ne diyeceğini değil. Yazarken insanları düşünmek, hayatı yansıtmak gerek. Tolstoy "Baş kahramanımız gerçekçidir" diyor. Yazar-

lığın temelidir gerçekçilik, gerçekçiliktir. Tanya'yı, Sintsof'u, Serpilin'i çok severim ben. Okuyucularına da sevdirmek isterim. Birçok mektup alıyorum okuyucularımın ve onlar bazan kahramanlarımızı beğenmiyorlar.

● Soru: Andre Siniavski'nin bizde Sosyalist Realizm diye bir kitabı çıktı. Orada Siniavski "Sosyalist gerçekçi yazarlar bir Anna Karenina yaratamazlar" diyordu. Bu konuda sizin görüşünüz nedir?

● Cevap: Siniavski çok yazan, bir dediği bir dediğini tutmayan bir yazardır. Sözelimi, genç Gorki üzerine yazdığı bir makalede, sosyalist gerçekçiliğin öncülüğünü savunmuştu. Ama ondan sonra, çıkmış birkaç makalesinde de, "sosyalist gerçekçilik edebiyatı öldürüyor" diyebilmiştir. Yani tutarlı bir tavır yoktur onun. Bu yüzden onu düşünmek bile güç oluyor. Anna Karenina ile ilgili sözünü ise gülünçtür, boş laftır. Örneğin, Tolstoy gerçekçi olmasaydı Anna Karenina'yı, Sivastopol'u, İvan İlyiç'in ölümünü yazabilirdi mi?

● Soru: Soljenitsin'in Yazarlar Birliği'nden atılması konusunda ne düşünüyorsunuz?

● Cevap: Bugün Soljenitsin için size şunu söyleyebilirim: O artık salt politik bir savaşla uğraşmıyor. Onun fikirleri geride kaldı; geleceğe dönük bir yanı yok. Onun idealleri-

nin Çarlık Rusya'sında olduğu, günün güne daha açıkça ortaya çıkıyor. Benim politik tavırım Soljenitsin'ininkiyle taban tabana karşıt. Ben devrimden yanayım, o devrime karşı. Ama eskiden, ilk ortaya çıktığı zaman, Soljenitsin böyle değildi; ya da açıkça belli etmiyordu gerçek yüzünü. İlk eserlerini okuduğum zaman, ilerde böyle bir tavır alacağını hiç düşünmemiştim.

● Soru: Sizi yazar olmayayönelten ilk neden nedir?

● Cevap: Başlangıçta, patronları eleştirmek istediğim için yazmaya başladım. O sıralarda bir fabrikada tornacı olarak çalışıyordum. Bir duvar gazetemiz vardı. Aziz Nesin'i o zaman bilmiyordum ama, sanki ona bakarak yazıyordum. (Aynı yaşta olduğumuza göre, o da o zaman 16 yaşındaydı.) Yani, mizah şiirleri yazıyordum. Fabrika müdürlerini ve sendika yöneticilerini eleştiriyordum. İlk denemelerim bunlardı.

İlk ciddi şiirleri benim çocukluğumun kenti olan Leningrad'a girdince yazdım. İlk kez gördüğüm ve çok sevdiğim bu güzel kent üstüne bir defter dolusu çok kötü şiir yazdım. Böyle başladım işe.

● Soru: Klasik Rus yazarlarından en çok hangisinin etkisi altında kaldınız?

● Cevap: Tolstoy'un.

● Soru: Sovyetler Birliği'nde eserleriniz ne kadar basılı-

ÇOKULUSLU BİR ŞİRKETİ YÖNETENLER NELERİ BİLİRLER?

Çağrı, artık bir yazarın, bir düşünürün seçimi olmayan nice yabancı kitap çevriliyor dilimize. Tüketim ekonomisi, üstelik bu ekonominin bütün koşulları gerçekleşmiş olduğu halde, ülkemizde de kurallarını güzelce işlemeye yelteniyor. Al, yine al, yine al. Alabildiğin kadar al. Olmazsa borçlanıp al. Krediyile al. Buzendime ne adına? Bilinçli bir okur yaratma adına mı? Bir karayolu kıyısında sabunuzu, bisküvi, mensucat ve pil reklam panoları dizisi içinde bir de yayınevi reklam panosunu ilk gördüğüm zaman epeyce şaşmıştım. Az ileride de bir heykel fabrikası vardı zaten. Atatürk Heykel Fabrikası. Heykellerin çamuru da, Atatürkçülüğü kimselerin kimselere bırakmak istememesindeki kördüğüşte ortalığa yükselen tozdan karılımsı olsa gerek.

Şimdi elimde genç bir Fransız romancısının L'Imprécateur (I) adlı romanı var. René-Victor Pilhes adını ilk duyuyorum. Oysa bu yazar, ülkesinde onca da ödül almış. Yayınevlirimizden biri, neden hemen çevirtmemiş dilimize, bilmem ki? İki romanı La Rhubarbe'la 1965 yılında Médicis Ödülünü almış René-Victor Pilhes. Ardından Loum'u yazmış. Geçen yıl da işte bu L'Imprécateur'le Fimina ödülünü kazanmış. Pilhes de, çağımız gibi, ödüllere düşkün, belli. Kendini bu yolla daha çok okutabileceğini ummuş olmalı. Alanı boş bırakmanın sakinliğini de düşünmüş olabilir. Ya da Fransa, her düğünce, her bayada ve her alandaki üstün çocuklarına sahip çıkmayı, onların ülkesinin propaganda aracı, döviz kaynağı olarak kullanmayı çok iyi bilen bir ülke olduğu için, René-Victor Pilhes'e dirsek atmamış, dirsek atılmasına da gözyummamış. Batı kapitalizminde bir yazar, bu düzeni okurun gözüne bütün çıplaklığıyla serse de, düzenin yöneticileri için aslanan başka piyasalara sürülecek maldır. Bu malın etkinliği sürümüyle orantılı olacağına göre, bu etkinliği de sürüm pazarlarındaki iş-ortakları dengeleyecektir. Bilinçlenmemiş okuru aydınlatma etkinliği sürümden gelecek kardan fazla ise, o zaman zaten kapitalistleşmeye özenen ülkeler pazarı, sınırlarını kapayabilecek, bu malın önüne engeller çekecektir. Bu nedenle, Batı kapitalizminin yöneticileri, düşünce adamlarını da bırakırlar yazsınlar, bırakırlar çözsünler. Çünkü, ne sıl olsa Nobel'i de hangi ülkenin alacağını onlar bilirler. Ama tabii maddi ürünlerin pazarında olduğu gibi, düşünce ürünlerinin pazarında da, bu pazar ülkelerin insanları, hem malı kullanır, hem onu öğrenirler.

L'Imprécateur'u okurken beni asıl düşündüren, kapitalizm üstüne bu özet, genel, kaba bilgiler değil. Bizim, düzene karşı olan yazarlarımızla, Batı Kapitalizminin düzene karşı yazarları arasındaki, hemen ilk bakışta bile kavranabilecek ayırım çizgisi. Aynı bilinç düzeyine ulaştığımız bulunsak da, aynı dünya görüşüne sahip olsak da, aynı estetik kaygıları taşısak da, önemli bir çizgi ayırmakta. Kapitalist dünyanın yazarları, hatta dolaysız olarak kapitalizmi eleştirirken, onun işçüsünü ortaya dökerken bile, bir masolbabası kisvesine bürünüyorlar. Önceki yıl Rezvani'nin Les Américano işçüsünü (2) okurken de düşüncüm: Bu yazar, içinde yaşadığı düzenin kokmuşluğunu, bu kokmuşluğun ürünü CIA'yı sergilerken, bir yandan da inceden inceyeden

gasını geçme hakkını nereden buluyor, diye. Çamurda boğulmakta olan, artık hiç kurtuluş umudu kalmamış bir keşiş edasıyla; artık kaybedecek hiç bir şeyi kalmamış bir rindin son tebessümünü sağa sola dağıta dağıta, sanki "biz çürüdük. Bize bakın, ibret alın" demek istiyor Rezvani. Bir düşün, bir karabasa anlatır gibi, artık anlatıklarının inanılmazlığına nerdeyse bir noktadan sonra okurun da inanmamasını dileyerek, nerdeyse, "boşverin, yalandı bütün anlatıklarım," diyerek... Bu, bir çeşit aşırı aydınlık körlüğü olsa gerek. Karşıtı da, gözün aşırı karanlıkta aydınlanması. Kanımca, iki ayrı dünya yazarları arasında oldukça önemli bir ayırım bu. René-Victor Pilhes de, Rezvani gibi hemen hemen aynı yönetimi kullanıyor. Ama o, Rezvani'den biraz daha umutlu. Nerdeyse "ben çöksem de benim anlatıklarımı başkaları yaşar" demeye getiriyor. Yoksa, son dakikanın çok bilmişlikle bezenmiş ince tebessümü onun da dudaklarının ucunda.

Bizim sorunsallığımız ile, kapitalist dünyanın yazarlarındaki, nerdeyse inancsızlığa varan öğrenme gözden uzak tutulmamak kavgıyla, ya da salt bu trajik durumun bilincinde olarak, bu romanda Pilhes'in anlatıklarından da öte şeyler öğrenebilir bir okur. Aslında, ustasının elinde iyi biçimlendirilmiş "polisye" bir roman sanki L'Imprécateur. Hatta biraz bilim-kurgu, biraz Kafka, gözün aşırı karanlıkta aydınlanması. Kanımca, iki ayrı dünya yazarları arasında oldukça önemli bir ayırım bu. René-Victor Pilhes de, Rezvani gibi hemen hemen aynı yönetimi kullanıyor. Ama o, Rezvani'den biraz daha umutlu. Nerdeyse "ben çöksem de benim anlatıklarımı başkaları yaşar" demeye getiriyor. Yoksa, son dakikanın çok bilmişlikle bezenmiş ince tebessümü onun da dudaklarının ucunda.

"Bir zamanlar, çokuluslu dev bir Amerikan şirketi olan Rosserys ve Mitchell'in büyük ünü vardı. Öylesine güçlü ve unluydü ki bu şirket, o en parlak döneminde, ulusları yönetmede yalıtırcı bir nitelik taşıdığı için, bu gün bu şirketi kısaca tanıtmak hiç de yarırsız olmayacaktır. Çünkü, Rosserys ve Mitchell Şirketi, artık vatandaşların belleklerinde tümüyle silinmiş, tarihte ise en küçük bir iz bırakmamıştır.

Bu şirket, fabrikalarında tarlaları sürmeye, ekmeğe ve hasatı biçmeye yarayan biçer-döğür makinaları yapıyor, bunları ambalajlıyor ve satıyordu. Şirket Kurmay Başkanlığının yeri, yüce Kuzey Amerika Devleti'nin laha eyaletinde, Des Moines'daydı.

Şirket, makinalarını önceleri Birleşik Devletler için satardı. Daha sonra bunları ihraca başladı ve giderek yabancı ülkelerde fabrikalar kurdu.

(1) L'Imprécateur, René-Victor Pilhes; Sevil Yayınları, 1974.

(2) Les Américano işçüsü, Rezvani; Çev. A. Ağaoğlu, Hür Yayınevi, 1973.

(3) Bu bölümler romanın 7., 8., ve 9. sayfaları ile 13., 14., 15., sayfaların dan aynen aktarılmıştır.

Devam edecek

me evleri, bir de, yazarların rahatça çalışabilmesi için sessiz-sakin yerlerde yapılan "yaratma evleri" var. Ayrıca, diyelim ki, Moskova'daki bir yazar Sibirya hakkında bir kitap yazmak istiyor. Yazarlar Birliği, bütün giderlerini karşılayarak, o yazarı Sibirya'ya inceleme yapmaya gönderebilir. Aynı yardım, yalnız üyeler değil, Birlik üyesi olmayan genç yazarlara da yapılır; ama buna karşılık, Yazarlar Birliği üyesi olup da artık yazmayı bırakmış yazarlara yapılmıyor. İnsan çalışmalı. Çalışmak için de büyük olanaklarımız var. Lenin'in düşüncesi şimdi de geçerli ve yazarlar için de söz konusu: Çalışmayan yaşayamaz. Ben de doğru buluyorum bunu.

● Soru: Sizce Türk edebiyatının dünya edebiyatındaki yeri nedir?

● Cevap: Türk edebiyatının dünya edebiyatındaki yerini saptamak için dünya edebiyatını çok iyi bilmek, benden daha kültürlü bir insan olmak gerek. Ben bu konuda kesin bir şey söyleyebileceğim: kadar cesur değilim. Ama bizim toplumumuzun Türk edebiyatı

hakkındaki görüşünü söyleyebilirim. Bize göre Türk edebiyatı, halkla bağ kurabilmiş, gelenekleri zengin, yığınlarla ulaşmak isteyen, gerçekçi bir edebiyattır; güçlü ve bize çok yakın gelen bir edebiyattır. Türk yazarları Sovyetler Birliği'nde biliniyor ve seviyor. Sevimlilerinin iki nedeni var: Birincisi, Türk edebiyatının demokratiği, ikincisi, Türk yazarlarının ustalığı. Yazarlarınız, aralarındaki farklara rağmen, Türkiye'yi anlamak ve anlatmak istiyorlar. Nazım Hikmet'e gelince: Daha önce hakkında çok konuşmuş olduğum için, baştaki konuşmada onun adını söylemedim. Biz Nazım dışındaki şairlerinizi de tanımak istiyorum. Çünkü, ne kadar büyük olursa olsun, tek bir şair bir ülkenin şairi değildir. Nazım için bunu söyleyebilirim: O yirminci yüzyılın en büyük şairlerinden biridir.

● Soru: Çağdaş Türk ve Sovyet edebiyatlarını karşılaştırır mısınız?

● Cevap: Bir kez, ele aldıklarımızı konular arasında benzerlikler var. (Ör. tarihsel konu-

lar). Sonra, kahramanlarını halktan kişilerden seçiyorlar. Bugünkü hayatla çok ilgilenmeleri de bir başka ortak yanları. Yetenek bakımından karşılaştırma yapmak güç. Örneğin bizde eskiden çok iyi mizah yazarları vardı, İlf ve Petrov gibi. Ama şimdi Aziz Nesin çapında bir mizah yazarımız yok, bence. Yazık ki, durum böyle.

● Soru: Sovyet edebiyatında

en çok beğendiğiniz yazarlar kimlerdir?

● Cevap: Sovyet edebiyatının en büyük romanı, Şolohov'un Durgun Don'u'dur bence. Aytmatov'u, Tendryakov'u, Belorusya'lı Vasil Bikov'u, Litvanya'lı Aviljus'u, Belorusya'lı Adamoviç'i, Yanko Bril'i severim. Şiire gelince: Klasik şair olarak Tvardovski'yi kabul ediyorum. Boris Slutski'nin şiirlerini çok severim.

Martinov, Voznessenski, Yev tugenko sevdiğim şairler arasındadır. Çok yetenekli bir şair olan Dağıstanlı Resul Hamzat'i beğenirim. Bu arada iki Azeri şairi saymam gerek: Samed Vurgun ve Reşul Rıza. Gürcü şairi de çok güçlüdür. Yaşayanlar arasındada ölmüş olanlardan da çok yetenekli şairler var: Simon Çikovanı, Dabidze, Kavokadze gibi. Beni durdurun biraz, yoksa saymakla bitiremeyeceğim.

ÖNCÜ KİTABEVI

- Birinci Enternasyonal Jacques Ducloux (1971 Lenin Nişanı, 1975 Mayıs Karl Marx Ödülü 20 TL
- Ates - Henri Barbusse (Göncourt Edebiyat Ödülü) 30 TL
- Kadın ve Marksizm Marks - Engels - Lenin - Stalin 20 TL
- Marksizm - Leninizm'in İdeolojik ve Politik Düşmanı: Maoizm - Bilim İşçileri 15 TL
- Türkiye'de İlk Sendika "Sarıksığla'da 1932" İbrahim Topçuoğlu 10 TL
- Babeuf "Hayatı, Eserleri ve Siyasi Savunması" Josette Lépin 10 TL
- Siyasi Düşünce Hürriyeti ve 1961 Türk Anayasası Bulent Tanör 15 TL
- İz-Düşümü Balaban 15 TL
- Aydınlık Henri Barbusse 12.50 TL

- Sovyet Şairleri Antolojisi 67 Şair (Beraat etti) 15 TL
- ÇIKAKAK KİTAPLARIMIZ
- Tekeller - Jean Pierre Delilez
- İyancı "Komün Günü" Jules Valles
- Karl Marx'ın Biyografisi Bilim İşçileri Kurulu

ÖNCÜ KİTABEVI

Babiali Cad. No:8
Coğaloğlu - İstanbul

mehmet
selik

TÜRKİYE VE SOSYALİST PARTİ

türkiye ve insanları

Türkiye'miz, taprakları yorgun, verim gücü düşük bir ülkedir. Binlerce yıl en ilkel yöntemlerle sömürülmüş, diriliği korunamamış tapraklardır bunlar. İkliminin doğal düzeni bazılmış bir ülkedir. Ormanları tahrip edilmiştir. Rüzgâr ve sel erozyonu her yıl tapraklarımızı daha da yoksulluğumuzda bitkinleştirir. Bugün Türkiye taprakları üzerindeki insanları besleyememektedir. Ve bu vahim durum önümüzdeki yıllarda daha büyük bayutlara ulaşma yönünde hızla yol almaktadır.

Türkiye'miz, ekonomisi az gelişmiş, geri bırakılmış bir ülkedir. Halkımız yeterince beslenemeyecek gerek beden bakımından, gerekse kafa bakımından yeterince gelişememektedir. Eğitim düzeyi utanç verecek derecede düşüktür. Uygarlığın bugün artık en ilkel nimetlerinden biri olan okuma-yazmadan bile hâlâ milyonlarca insanımız nasibini alamadan ömrünü tüketip gitmektedir. Doğum oranı da ölüm oranı da yüksektir. Ortalama ömür süresi düşüktür. Bunların her bakımında ne muazzam kayıplara neden olduğunu kavrayabilmek için uzman ya da bilgin almaya gerek olması gerek.

Türkiye'miz, milyonlarca insanı barındıran binlerce köyü ve kasabasıyla ilkel bir toplumsal yapıya sahip bir ülkedir. Yaldan, sudan, ışıktan ve akıldan yoksun köylere bunlar. Kendi kendilerine yetebilme durumlarını çöktan kaybetmişlerdir. Köylülerimiz, kapitalizmin çok yönlü kesen kısılcacını boyunlarında hergün biraz daha artan bir sıklıkla hissetmektedirler. Çaresizlik ve terk edilmişlik içindedirler. Bu terk edilmişlik içinde başlarının çaresine kendi kendilerine yabancı diyarlarda ve şehirlerde bakmak zorunda bırakılmışlardır. Şehirlerimiz hergün biraz daha köyleşmekte, büyücek köyler haline gelmektedir. Buralara akan bu insanlarımız şehirlerde de ikinci sınıf vatandaşlar durumundadırlar. Burada da kaderleri şehir yaşamının artıkları, kırntıları ve süprüntüleri ile yaşamaktadır. Burada belki köyden de beter bir sömürü batağı içindedirler.

Genel olarak nüfusumuzun özel olarak çalışabilir nüfusumuzun hâlâ gerek mutlak rakam olarak gerekse nispi olarak çok büyük kısmı geçimini tarımdan sağlamaya çalışmaktadır. Sanayi, yovuş, kâr-tapal ve gelişi güzel gelişmektedir. Buna karşılık, her iki kesimi de, yani, tarımı da sanayi de sömüren sözum ana hizmetler kesimi (ticaret, bankacılık, sigortacılık, aracılık, fecilik) büyüyen bir ur almakta devam etmektedir.

az gelişmiş kapitalizm

Türkiye'nin bugünkü ekonomik düzeni "az gelişmiş ve dışa bağımlı kapitalizm"dir. Kapitalizm ve bunun egemen sınıfı olan burjuvazi, yurt ekonomisini geliştirememiştir. Tarımda kapitalistleşmeyi gerçekleştirilememiştir. Sanayileşmeyi başaramamıştır. İç pazarı bütünleştirip genişletilememiştir. Dışa açılmayı becerememiştir. Yabancı diyarlarda yabancı sermayenin sömürdüğü Türk emeğinin yurda yaladıgı dövizleri çarçur etmenin rahatlığı ve rehaveri içindedir. Ulusal pazarı, yerli emeği ve yurt kaynaklarını kendi başına sömürme yeteneğinden yaksundur. Bu yüzden de dışa bağımlıma dolina sarılmayı yeğlemiştir. Yabancı sermayenin ülkeyi bir açık pazar, bir eğlence yeri (turizm), bir meyve ve sebze bahçesi ve bir ucuz emek deposu haline getirme planları karşısında çaresizdir. Ya da bu yolda yapacağı hizmetlere karşılık alacağı parayı düşlemektedir.

Türkiye burjuvazisi, gerek kırsal kesimde gerekse sanayi alanında sermaye birikimi sürecinin sonuçları içinde kıvrınmaktadır. Sahiller yağma lanmaktadır. Arazi ve arsa spekülasyonları dötrnala gitmektedir. Enflasyon içli, köylü, küçük memur ve aşağı orta tabakayı inim inim inletmektedir. Vergi, fiyat, kamu harcamaları ve politikalarıyla halkın sırtından edinilen kaynaklar gittikçe artan ölçüde burjuvaziye peşkeş çekilmektedir.

Türkiye'nin bugünkü ekonomik düzeni az gelişmiş çarpık bir kapitalizmdir. Bir yandan, rekabetçi kapitalizm dönemini yeterince yaşamadan hızla tekelci kapitalizm dönemine girilmiştir. Öte yandan, bir anlamda bağımsız yarı-kapitalist ve kapitalist türlerden oluşan bir küçük işletmecilik ve mal üretimi biçimi egemenliğini sürdürmektedir. Mülkiyet biçimi olarak küçük burjuva mülkiyeti ağır basmakta devam etmektedir. Verim düşüktür, sömürü nisbi olarak sınırlı kalmaktadır. Bir ölçüde çoğun gereği ve bir ölçüde de içtebr gülenme, güçlenme ve uyanma sonucu olarak tekelci büyük sermaye genel olarak emeği ve özel olarak sendikali işçi emeğini keyfince ve gönülünün istediğince sömüremektedir.

Küçük burjuvazi-küçük ve orta tarım üreticisi, esnaf ve zanaatkar-büyük burjuvazi-büyük tarım kapitalisti, hüccar ve sanayici-karşısında çarpık ve zavallı bir durumdadır. Kapitalizmin gelişmesi ölçüsünde "yarınların"kendisinin olmadığını artık az çok - çarpık bilinçle de olsa - sezilmektedir.

egemen sınıflar arası çelişkiler

Büyük tarımsal güçler, ticaret sermayesi, banka sermayesi ve sanayi sermayesi arasında süregelen ve bir anlamda genelensel denilebilecek alan, egemen sınıf ittifakında iç çelişkilerin oluşturduğu çatlaklar son yıllarda su yüzüne çıkmaya başlamıştır. Bunlar emek karşısında ve emeğin sömürülmesinde bir-

leşmekte, ama sömürünün paylaşılmasında ayrılmakta, birbirine girmektedirler. Dünyanın kapitalist gelişme tarihi ve deneyi, kapitalizm geliştiği ölçüde sanayi sermayesinin diğerlerini egemenliği altına aldığını ya da daha dar bir ittifak içinde ağır basan unsur haline geldiğini gösterir. Yurduzda da yabancı sermaye ağılı sanayi sermayesinin bu üstünlüğü ele geçirmesi beklenebilir.

Son çözümlenme de, küçük burjuva mülkiyeti ve üretimi, ticaret ve banka sermayesi (Türkiye'deki koşullar altında) hem ekonomik ve sosyal gerilemişliğin ürünü ve sonuçlarıdır, hem de ilerlemenin ayak bağıdır.

uyanış ve engelleri

Halkımızın büyük çoğunluğuyla ve hatta genel olarak işçi sınıfı ve emekçi kesimleriyle ne dış ekonomik ve siyasal bağımsızlığın ve ne de sömürüyle e-lele giden ekonomik, sosyal ve entelektüel gerilemişlik çemberinin kırılması olmadığının farkında ve yeterince bilincindedir. Emperyalizmi de, dışa bağımlılığı da, kapitalist sömürüyü de, diyalim, bir Vietnam halkı, Güney Amerika insanı ve bir Avrupa işçisi kadar somut olarak görüp kavrayamamaktadır. 25-30 yıl önce Amerika'nın Türkiye'mize girişi, 1950'lerin bir Kore macerası, gene o yılların Petrol ve Yabancı Sermayeyi Teşvik Yasaları gibi şeyler, sanki onu ilgilendirmeyen, sanki onun kendisinin dışında şeylerdir. Ama bu durum son 15 yıldır önemli ölçüde değişmeye başlamış da değildir. Bugün, Amerika'nın Johnson yönetiminin 10 yıl kadar önce Kıbrıs sorununda elimizi kolumuzu bağlayabildiğini, gene aynı soruna ilgili olarak silah ambargosu yoluyla ve diğer yollardan karşımıza dikiliğini, petrol sorunu üzerinde aynanan ayunları giderek daha iyi kavramakta ve değerlendirmektedir.

Bu kavrayama durumunun ve çok yetersiz bilinç düzeyinin sürüp gitmesinde elbet küçük burjuva ideolojisinin, dinsel ideolojilerin ve bunları alabilirdiğine sömürün dışa bağımlı-tekelci-kapitalist ideolojisinin çok büyük etkisi vardır. Bunun bu ideolojiler ellerindeki geniş basın, yaygın, propagandava etkileme araç ve olanaklarıyla halkımızı çarpıkna çevirmekte, gerçekleri görüp kavramasına engel olmaktadır.

Milli piyangosuyla, spor tatasuyla, banka ikramiyesiyle, radya, televizyon, ikramiyeli -pehlivan tefrikaları- peygamber masalı-ıç gıdıklayıcı cinsel resimli romanlı gazete ve dergilerde hemen hemen yaşamın her sahnesinde halkımız ofyanlanmakta, gerçeklerden kapatılıp düşler aleminde yatıyor. "Elin beş parmağı bir mi?", "Tanrı yakusulları daha çok sever" yallu telkinlerle uyutulmaktadır.

Aynı saptırma alanca etkisini elbette siyasal düzeyde de göstermektedir. İnsan ne kafa ve ne de el emeğiyle yarattığı hiçbir değeri ifade etmeyen, hiçbir insancıl yüksek ülkü ve amacı dile getirmeyen, adeta cehaletleyle alay edilircesine benimsenmiş semballerle (ot, kök, kurt, el, anahtar), karşısızkon partilerin kendilezlemleriyle, kendi bekleyleleriyle hiçbir ilgileri olmadığını halkımız henüz kavramaktan uzak bulunmaktadır. Bunların kendisini sermaye adına, egemen sınıflar hesabına sömürme araçları olduğunu bilememektedir.

umut kapıları

Mistik ülkücü, açık gözülü ve dürtüst davranışlı, demokratik hak ve özgürlüklerin genişletilmesinden içtenlikle yana izlenimini geniş aydın çevrelerde yandırmış genel başkanıyla altı aklu parti, uğradığı her saldırıyla bir çök geçirerek, dolmuş göründüğü hayal aleminden zorla biraz kurtulmaktadır. Bu partinin Türkiye'nin yarını için somut gerçekleştirebilir bir ekonomik ve sosyal programı yoktur. Halktan yanadır. Emekten yana olduğunu durmadan söyler. Ama bunlar sözle olmaz ki. Halktan, emekten yana düzen kuracaktır. Nasıl? Bunu kimse gibi o kendisi de bilmez. Ama kendisine gene de umut bağlanmıştır. Birçok umutlara bağlanmış ve hayal kırıklıklarına uğramış çilekeş halkımız bu umut deneyimi de yaşamaya hazırlanır görünüyor. Sanucu hep birlikte göreceğiz.

gerçek çözüm

Yukarıda yapmaya çalıştığımız genel değerlendirme bizi sosyalist hareket ve sosyalist parti sorunu açısından nasıl bir yarıya götürür? Geri kolmuşlığın, sömürülmenin yenilmez bir alın yazısı olmadığını, nimeti yüklenilenkulfete arantılı bulacak bir yöntemle özgür, demokratik, adaletili ve eşitlikçit toplumsal kurulmasını sağlayacak bir ekonomik, toplumsal ve entelektüel gelişmenin işçi, köylü ve tüm emekçi halkımıza kendilemeyle ve çabasıyla kurulabileceğinin bıkmadan, usunmadan ve yılmadan anlatılması acil görevdir. Bunu ancak bir sosyalist parti başarabilir. Koşulları doğru olarak saptayan, bu koşullara göre yapılabilecek alanı ve yapılması gerekeni ortaya kayabilen, bunların gerektirdiği bilimsel çalışmaları ve siyasal eylemi yürütecek kadroları yetiştirecek gerçek sosyalist parti.